

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Bakalářská práce

DĚJINY ŠKOLY V SEPEKOVĚ V LETECH 1900 - 1950

Vedoucí práce: Prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Autor práce: Lucie Novotná

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: třetí

2018

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

25. března 2018

.....

Děkuji vedoucímu práce Prof. ThLic. PaedDr. Martinu Weisovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení mé práce. Děkuji také ředitelce Základní školy a Mateřské školy Sepekov Mgr. Jitce Novákové za půjčení školních kronik. V neposlední řadě bych ráda vyjádřila dík i panu Kosíkovi, který mi ochotně poskytl nejen rozhovor, ale i velmi užitečné informace, které mi byly v mojí práci nenahraditelným zdrojem poznání.

Obsah

Úvod.....	5
1 Historie a charakteristika městyse Sepekov	7
1.1 Historie.....	7
2 Počátky vývoje vzdělávání v českých zemích.....	9
3 Historie sepekovského vzdělávání	12
3.1 Počátky.....	12
3.2 Historie 1900 – 1913.....	13
3.2.1 Dějinný obraz doby.....	13
3.2.2 Školní rok 1900 - 1913	15
3.3 Historie 1914 – 1918.....	20
3.3.1 Dějinný obraz doby.....	20
3.3.2 Školní rok.....	22
3.4 Historie 1918 – 1938.....	25
3.4.1 Dějinný obraz doby.....	25
3.4.2 Školní rok.....	28
3.5 Historie 1939 – 1945.....	32
3.5.1 Dějinný obraz doby.....	32
3.5.2 Školní rok.....	33
3.6 Historie 1945 – 1950.....	38
3.6.1 Dějinný obraz doby.....	38
3.6.2 Školní rok.....	41
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů.....	47
Abstrakt.....	49
Abstract.....	50
Seznam příloh	51
Přílohy.....	52

Úvod

Ve své bakalářské práci se hodlám zaměřit na historii sepekovské základní školy. Tuto instituci jsem sama devět let navštěvovala a mnohokrát hrdě reprezentovala při mimoškolních aktivitách. Mám k ní silný pozitivní vztah, jenž mi byl nápomocen při výběru tématu. Škola má v Sepekově dlouhou tradici a to od roku 1684, kdy byla založena. Pro svou bakalářskou práci jsem si vytyčila konkrétní časové období mezi lety 1900 až 1950.

Cílem mé práce je podat ucelený pohled na historii a tradici vzdělávání v obci, jejíž jsem rodačkou. Snažila jsem se o nejen o historický obraz konkrétního místa, ale i o zasazení tématu do širších dějinných souvislostí, jež samozřejmě tento obraz formovaly. Zároveň se budu snažit zachytit i změny, kterými škola během své historie prošla.

Stěžejními zdroji pro vlastní zpracování mé práce jsou školní kroniky. Dalším důležitým zdrojem informací je publikace od Josefa Kytky *Milevsko a jeho kraj. Turistika, památky, historie..*¹. V této publikaci autor uvádí základní informace o historii školy a obce. Takto získané informace jsem zanalyzovala po jejich obsahové stránce a posloužily mi jako základ. Metodu zpracování jsem použila přímou a komparativní.

V první části práce zachycuji dějiny obce Sepekov. Okolí městyse bylo osídleno již v době bronzové a železné, o čemž svědčí mohyly při masivu Chlum. Historie samotné obce je poměrně rozmanitá.

Ve druhé části se věnuji vzdělávání v českých zemích, které byly zprvu součástí habsburské monarchie, pokračuji přes období První republiky a závěrem zmíním i změny, jež přišly do výuky spolu s totalitním režimem. Popisuji zde nejdůležitější zákony a nařízení, které ovlivnily školství. Utvořila jsem zde přehled o strukturálním vývoji základního a středního školství. Hlavní zdroj informací se mi stala publikace *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*² od Zdenky Veselé.

¹ KYTKA, Josef. Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie.. Milevsko: Nákladem odboru klubu českých turistů, 1940.

² VESELÁ, Zdenka. Vývoj české školy a učitelského vzdělání. Brno: Masarykova univerzita, 1992. ISBN 80-210-0458-4.

Třetí část se zabývá samotným vývojem vzdělávání v Sepekově. Stručně zde popisují počátky školství a důkladněji se zaměřuji na období první poloviny 20. století. Pokusím se nastínit, jak samotná výuka vypadala a na co byl kladen důraz. V jednotlivých podkapitolách se zabývám vždy konkrétní částí historického vývoje, který jsem rozdělila do různých časových úseků. Ve zvoleném období jsem vytvořila modelový školní rok, který jsem poskládala ze stále se opakujících záznamů a doplnila o zajímavosti, které jsem vyčetla ze školních kronik. Ty jsou do roku 1939 digitalizované a pozdější jsou uloženy v ZŠ a MŠ Sepekov.

1 Historie a charakteristika městyse Sepekov

1.1 Historie

„Městys Sepekov (450 m n. m.) se rozkládá na ploše vysokého, ostře nakloněného levého břehu potoka Milevského, přitékajícího od severozápadu a pod Sepekovem protékajícím rybníkem Tovaryšem a konečně blíže Hánova se spojujícím s říčkou Smutnou.“³

Městys Sepekov leží v Jihočeském kraji 5 km jihovýchodně od Milevska v okrese Písek a patří k nejstarším obcím na severu jižních Čech. K 1.1.2017 měl Sepekov 1320 obyvatel.⁴ Okolí bylo již v době bronzové a železné osídleno, o čemž svědčí mohyly v lese Chlumu. Ty jsou vedené v seznamu kulturních památek v okrese Písek. Asi jeden kilometr odsud k rybníku Chobot v místě, kde se říká Na Hradišti, stávala původně dřevěná tvrz, pozdější hrad Skalice. Jedná se o starou osadu, která patřila do držení Vítkovců.⁵ Po smrti Vítka z Prčice přešel majetek na jeho potomky. Jeho vnuk Vítek z Krumlova byl držitelem Sepekova a roku 1251 se píše ze Sepekova.⁶ Vítkovi vnuci Vítek a Budivoj drželi hrad Skalici a Sepekov společně. Od roku 1279 do roku 1290 ves patřila k majetku pražského biskupa Tobiáše z Bechyně. Jeho pozdější nástupce Jan IV. z Dražic byl nucený obhajovat držení tohoto majetku proti Hynkovi z Lichtenburku. Hynek tvrdil, že mu tento majetek náleží jako dědictví po jeho tchánovi Závaši z Falkenštejna. Král potvrdil biskupský nárok v roce 1306. V roce 1307 vyměnil biskup Jan IV. z Dražic Sepekov i s příslušenstvím s Jindřichem z Rožmberka za jiné statky. Tím byl Sepekov přičleněný k Rožmberskému dominiu. Poté byl Sepekov několikrát zastavován a roku 1484 byl prodán Zdeslavovi ze Šternberka. Za husitských válek byl Sepekov vypálený. Od roku 1530 patřil k bechyňskému panství. V roce 1569 bylo bechyňské panství prodané Petru Vokovi z Rožmberka. Společně s ostatním milevským panstvím přešla ves do držení Hodějovských z Hodějova. Po konfiskaci majetku po bitvě na Bílé Hoře patřil Sepekov k majetku premonstrátského Strahovského kláštera.

Odkaz na své první písemně doložené pány dokládá i symbol oficiálního znaku a vlajky městyse. Je to zelená pětিলistá šípková růže odkazující na počátky městyse. Teh-

³ KYTKA, Josef. Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie.. Milevsko: Nákladem odboru klubu českých turistů, 1940. s. 168.

⁴ Český statistický úřad, Počet obyvatel v obcích k 1.1.2017, [online][cit. 2001-02-20]. Dostupné na [www: < https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112017 >](https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112017).

⁵ KYTKA, Josef. Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie.. , s. 168.

⁶ Tamtéž.

dy Sepekov patřil do držav pánů z Krumlova. Ti měli ve svém erbu zelenou pětilistou růži na stříbrném poli.

Počátky poutního místa v Sepekově jsou spojeny s premonstrátským klášteřem v nedalekém Milevsku. Ve 14. století zde byl postaven farní kostel sv. Mikuláše, který byl původní dominantou Sepekova. Podle legendy měl milevský opat Jarloch, který se často chořoval modlit do míst, kde dnes stojí mariánský kostel, postavit na návrší kapli, jak mu ve snu přikázala Panna Maria. Původní mariánská kaple, která stávajícímu kostelíku předcházela, již nebyla schopná pojímat stále početnější skupiny poutníků, byl roku 1733 vystavěn nový kostel zasvěcený Panně Marii.⁷

Věhlas poutního kostela se rozšířil zveřejněním několika zázračných uzdravení. Jedno z nich se připomíná kapličkou "Na Pokloništi".⁸ Zde došlo podle pověsti k uzdravení slepeného chlapce, který s rodiči putoval modlíce se za uzdravení. Ve snu se mu zjevila Panna Marie Sepekovská. Vyrazili ji tedy hledat. Když doputovali k obci, chlapci se vrátil zrak.⁹ Druhá pověst se vztahuje k nedalekému Staňkovu, k místu, kde se říká „Na Braniborkách“. V roce 1744 se zde strhla bitva mezi Francouzi a Uhry. Generál Nadáczsy bojoval proti Francouzům a Bavorům. Jeho plukovník, Emerich Děž, se v těchto místech dostal do léčky. Vzpomněl si na obraz Panny Marie Sepekovské, který si den předtím prohlížel v zdejší chrámu. Modlil se k ní a prosil o pomoc. S velikou odvahou a vírou ve vítězství se jemu i jeho mužům podařilo dostat se z obklíčení. Později věnoval z vděčnosti místnímu kostelu dubové vyřezávané lavice, zdobené jeho erbem. Dokonce odkázal v závěti svůj majetek zdejšímu kostelu.¹⁰

Místním rodákem byl proslulý Petr ze Sepekova¹¹, učitel vysokého učení pražského v letech 1410-1434, který byl roku 1425 rektorem Univerzity Karlovy.

⁷ KYTKA, Josef. Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie.. , s. 169-170.

⁸ BŘICHÁČEK, P. - POLÁKOVÁ, M., Sepekov. Mariánské poutní místo, s. 66.

⁹ KYTKA, Josef. Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie.. , s. 174.

¹⁰ Tamtéž, s. 168, 172.

2 Počátky vývoje vzdělávání v českých zemích

V této kapitole přiblížím změny, kterými prošlo vzdělávání v českých zemích. Vzhledem k provázanosti dějin nemohu striktně popsat vývoj v letech 1900-1950. Abych zvýdihla podstatu událostí co nejpřesněji a poskytla historický obraz ucelený, musím začít malým přesahem.

V roce 1869 byl přijat říšský (Hasnerův) zákon, kterým byla vytvořena soustava národního školství. Zřizuje se osmiletá povinná školní docházka do 14 let. Školy se dělí na obecné a navazující měšťanské. Otevírají se nové vyučovací předměty: přírodopis, zeměpis, dějepis, měřictví, tělocvik a ruční práce.¹²

Po vypuknutí první světové války v roce 1914 se velmi zhoršil stav škol. Peníze na pomůcky nebyly a učitelé byli mnohdy na frontě. „Pravidelné učení bylo především ztíženo a namnoze znemožněno úplně tím, že mnohé budovy školní – a to pravidelně nejlepší a nejdůležitější – byly zabrány pro nemocnice a ubytování vojska, vojenské úřady a skladiště.“

Po první světové válce, po vzniku Československa, všechny politické strany vystoupily s požadavky demokratizace školství. Docházelo ke snížení počtu žáků ve třídách a bylo zavedeno více praktických předmětů. V tomto období začíná vznikat také mnoho tzv. pokusných škol, které kladly důraz na svobodu dítěte, na jeho tvořivost a samostatnost. Základem všech pokusů, které byly realizovány na našem území, byla vždy reformní pedagogika. Dítě bylo postaveno do centra výchovné a vzdělávací práce školy.

V centru pozornosti reformních pedagogů 20. - 30. let 20. století byla progresivní výchova – aktivismus. Cílem mělo být odbourání pasivity žáků a autoritářského přístupu učitelů. Společnou snahou bylo vybudování činné, aktivní, tvořivé a pracovní školy. České pedagogické pokusy dvacátých let se dělily na dvě skupiny. První skupina pracovala na základě přesných plánů a osnov. Druhá skupina vedla své žáky spíše k umělecké práci. V této době (počátek 20. století) vzniklo mnoho myšlenkových proudů.

¹² KASPER, T.; KASPEROVÁ, D. Dějiny pedagogiky. 1. vydání. Praha: Grada publishing, a.s., 2008. s 96-98.

Předním představitelem tohoto období byl Otakar Kádner, teoretik pedagogiky, jenž zkoumal především estetickou a mravní výchovu. Byl také známým reformátorem středního školství.

Další významnou reformátorskou osobností byl Otokar Chlup, který zpracovával problematiku z oblasti psychologie, obecné pedagogiky, didaktiky a školské organizace. Zaměřoval se na otázku výběru základního učitelstva a na „výchovu syntetickou“.¹³

Dalším známým reformátorem této doby byl Václav Příhoda. V období mezi válkami prosazoval jednotnou, vnitřně diferencovanou školu. Podle Příhody je nutné usilovat o výběr ve škole a ne výběr školou.

Reformní školská komise vedená Příhodou předložila v roce 1929 „Organizační učební plán reformních škol“. Podle této studie vznikaly pokusné školy, kde reformátoři kladli důraz na respektování osobnosti dítěte, posilování samostatnosti, rozvoj citové a volní stránky žákovy osobnosti. Příhoda se také usilovně snažil o uvolnění tlaku ve školách, která vyplývala z tradiční školní disciplíny a šablonovité školní práce.

V roce 1922 byl vydán „Malý školský zákon“.¹⁴ Měl význam především unifikací, osmiletá povinná školní docházka byla bez úlev, k vyučovacím předmětům přibyla občanská výchova a snížil se i počet žáků ve třídách. Avšak poválečná snaha o reformu a změnu k lepšímu byla přerušena 2. světovou válkou. Vliv druhé světové války na reformní snahy – jednotné školství.

Veškeré úsilí o rozvoj školství v naší republice přerušila fašistická okupace. Germanizace se dotýkala i obecných škol, zvýšil se počet hodin tělesné výchovy a počet žáků ve třídách. V letech nacistické okupace byl postupně rozbíjen demokratický charakter českého školství a struktura i obsah výuky byly přizpůsobovány potřebám nacistického Německa.

Po skončení druhé světové války se otevírá další možnost obrody českého školství. Do roku 1948 byl vývoj podobný vývoji západoevropskému. Zájem o vytvoření fungujícího školského systému byl podřízen politické reprezentaci, kterou se po roce 1948 stávají komunisté. Naplňuje se jejich vize jednotné školy, následuje řada škol-

¹³ ČADSKÁ, Stručný průvodce dějinami pedagogiky, s 84.

¹⁴ KOVAŘÍČEK, V. Materiály k dějinám pedagogiky. s 82

ských zákonů a reforem, které vzdělávání zcela podřizují sovětskému vzoru. Mění se i délka povinné školní docházky.

Situaci po roce 1945 popisuje K. Rýdl následovně: „Po roce 1945 byl postupně obnovován předválečný charakter školství. Doznívaly reformní pokusné tendence a celé školství se výrazně politizovalo bojem o nový školský zákon, který byl přijat až po komunistickém převzetí moci v dubnu 1948.“¹⁵

¹⁵ RÝDL, Karel. Alternativní pedagogická hnutí v současné společnosti. Brno: M. Zeman, 1994, s. 16. ISBN 80-90003-5-3, s. 10-17

3 Historie sepekovského vzdělávání

3.1 Počátky

V roce 1684 byla v Sepekově zřízena škola roku 1684, jak uvádí Josef Kytka ve své publikaci Milevsko a jeho kraj. Prvním učitelem byl Jindřich Karel Levhartický a jeho manželka Kateřina Lidmila. Druhým učitelem byl Jan Pavel František Svoboda Nymburský v roce 1693. Vyučovalo se v soukromých místnostech, není však dochovaná zmínka v jakých.¹⁶

V roce 1788 byla ze staré prádelny postavena škola. Náklady s budování hradilo strahovské opatství. Se stavbou se začalo 6. dubna 1788, dostavena byla 12. června a otevřena 23. září 1788. Nová budova pro školu byla vystavěna patrně na základě doporučení císařovny Marie Terezie, která v listu hraběti Rudolfovi Chotkovi, purkrabímu českému, vyjádřila svou nelibost nad tím, že v osadách, které patří ke klášterům, je nejhorší péče o školství. Kromě budovy pro školu byl v Sepekově vyhrazen i byt pro učitele v panském hostinci v prvním poschodí.¹⁷

V kronice pro školu v Sepekově, kterou založil a zapsal v roce 1880 Titus Zykány, řídící učitel, v části věnované historii školy v Sepekově hovoří o tom, že škola byla zřízena v roce 1758 a prvním učitelem byl kostelník Mikoláš Kolář. Vyučoval ve své chalupě. Později vyučoval i jeho syn Matěj Kolář.

V roce 1797 se učitelem stal František Hrych, který zde působil 34 let. V roce 1820 již byly zřízeny dvě třídy, jedna v Sepekově, druhá v nedaleké vesnici Božetice, obě řídil a spravoval sepekovský učitel. Od roku 1831 vyučoval v Sepekově Jan Hrych, který proslul také jako vynikající hudebník. Po vzniku samostatných škol v okolních obcích zůstala v Sepekově pouze jednotřídní škola. Řídícím byl Titus Zykány.¹⁸

Roku 1885 začala ve škole vyučovat ruční práce Marie Mildnerová, první industriální učitelka. Jako nekvalifikovaný vypomáhal Jan Zeman, bývalý c.k. četník. Tento rok je významný hlavně tím, že byla otevřena nová školní budova (dnešní Úřad městyse Sepekova). Stavba nové školy byla zahájena 17.7.1891, kolaudace byla provedena 15.9.1892. Vyučování v ní bylo zahájeno 19.9.1892. Budova stojí na místě bývalé

¹⁶ KYTKA, Josef. Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie.. , s. 173.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž.

obecní kovárny a obecního rybníčka. Stavbu provedl stavitel František Ješ. Na škole působili řídicí učitel Vít Vašta, učitel František Kovář a produčitel Karel Hruška a Marie Mildnerová.¹⁹

V roce 1897 nový řídicí učitel Jan Bukovský začal psát pravidelné záznamy školních let ve školní kronice.

3.2 Historie 1900 – 1913

3.2.1 Dějinný obraz doby

Rakousko-uherské vyrovnání v roce 1867 znamenalo pro českou veřejnost velké zklamání, protože neřešilo státoprávní požadavky Čechů. Čeští politici pro tyto své požadavky, označované jako české historické právo, nacházeli podporu na masových shromážděních českého obyvatelstva – tzv. táborech.

Řešením napjaté situace se měly stát v roce 1871 tzv. fundamentální články (fundamentálky), což byl plán česko-rakouského vyrovnání, který by vytvořil z Českého království určitý zvláštní celek v rámci Rakouska-Uherska. Mělo dojít k ustavení české zemské vlády a posílení pravomocí českého zemského sněmu. Císař František Josef I. rovněž přislíbil, že se nechá korunovat českým králem.²⁰ Pro odpor maďarských a německých politiků se ovšem fundamentální články ani korunovace nakonec neuskutečnily.

Čeští politici se poté uchýlili k tzv. pasivní politice, při které se odmítali účastnit zasedání zastupitelských orgánů – zemských sněmů i říšské rady. Tento napohled hrdý a zásadový postoj je ovšem zbavoval možnosti výrazněji ovlivňovat aspoň v dílčích záležitostech politické dění. Český veřejný život tehdy formovaly zejména dva politické proudy – tzv. staročeši (např. František Palacký a František Ladislav Rieger) a mladočeši (např. Karel Sladkovský a bratři Julius a Eduard Grégrovi). Tyto skupiny ovšem zpočátku působily v rámci jedné politické strany, která nesla název Národní strana. Zatímco staročeši se při prosazování národních požadavků chtěli opírat o českou šlechtu, mlado-

¹⁹ KYTKA, Josef. Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie.., s. 173.

²⁰POLÁČKOVÁ, Andrea. První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život. Brno: Extra Publishing, 2015. ISBN 978-80-7525-014-8, s. 15.

češi měli zázemí zejména ve středních vrstvách českého národa – měšťanstvu, bohatších rolnících a inteligenci.²¹

Pod tlakem mladočechů nakonec čeští politici pasivní politiku opustili a nejenže v roce 1879 začali zasedat v říšské radě, ale stali se i přímo součástí vládní koalice. Za svoji vstřícnost při podpoře vlády, v jejímž čele stál hrabě Eduard Taafe²², ale získali jen menší ústupky (v rámci tzv. drobečkové politiky), a to zejména v oblasti školství a zavádění češtiny jako úředního jazyka. Tyto ústupky ovšem ještě zostrily spory mezi Čechy a Němci v českých zemích. Němci, kteří v této době tvořili asi třetinu obyvatel Čech a čtvrtinu obyvatel Moravy a původně byli ekonomicky i kulturně vyspělejší než Češi, se stále více cítili ohroženi vzrůstajícím hospodářským, politickým i kulturním vlivem početnějšího českého obyvatelstva.

Výsledkem bylo rostoucí odcizení mezi oběma národy a vypjaté česko-německé spory, při nichž každá ze stran pocítovala posílení té druhé jako vlastní ohrožení. Řešením této neutěšené situace měly být v roce 1890 tzv. punktace, pokus o česko-německé vyrovnání, při kterém by bylo území Čech v podstatě rozděleno podle národnostního principu. Česká veřejnost ovšem punktace odmítla a staročeši, kteří je prosazovali, na to doplatili drtivou volební porážkou a následnou politickou bezvýznamností. Vítězní mladočeši ovšem museli čelit novým politickým stranám, které vznikaly v souvislosti s pronikavými změnami v české společnosti. Už od 70. let 19. století působila v českých zemích Československá sociálně demokratická strana dělnická, která hájila především zájmy vzrůstajícího počtu dělníků.²³

Agrární strana, do jejíhož čela se postupně propracoval Antonín Švehla, zastupovala rolnický venkov, katolické neboli křesťansko-sociální strany nacházely ohlas v křesťansky cítících skupinách obyvatelstva, národně sociální strana sdružovala národně smýšlející dělníky i některé příslušníky středních vrstev. Nepřehlédnutelnou postavou české politické scény se stal od 80. let 19. století Tomáš Garrigue Masaryk. I když jeho

²¹ ČAPKA, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. 1. vyd. Ilustroval Jiří ELIŠKA. Praha: Libri, 1998. 815 s. ISBN 80-85983-51-6., s.342.

²² Eduard Taafe (1833–1895), rakouský politik. Vystudoval práva ve Vídni a poté zahájil službu ve státní správě habsburské monarchie. V roce 1879 byl jmenován předsedou vlády rakouské části Rakouska-Uherska a v této funkci vydržel rekordních 14 let. Jeho politice chyběla viditelná dlouhodobá koncepce, ale vyznačovala se nesmírně úspěšným manévrováním a improvizací.

²³ ČAPKA, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. 1. vyd. Ilustroval Jiří ELIŠKA. Praha: Libri, 1998. 815 s. ISBN 80-85983-51-6., s.342.

vlastní politická strana – nejčastěji označovaná jako realistická – nebyla příliš početná a voličsky silná, on sám velmi výrazně zasahoval do společenského a politického života. Velmi podobné politické strany jako mezi Čechy vznikaly i mezi německým obyvatelstvem českých zemí.

Pokud odhlédneme od neustálých politických a národnostních tahanic, neslo se období od vzniku Rakouska Uherska do začátku první světové války ve znamení úspěšné industrializace. Zde české země představovaly pro monarchii nejdůležitější oblast. Rozšiřovala se a zdokonalovala železniční síť, na Ostravsku, Kladensku i jinde rostla těžba uhlí. Města i vesnice byly elektrifikovány, objevily se první motocykly, automobily a nakonec také letouny. Řada schopných Čechů začínajících „od píky“ se dokázala prosadit a vybudovat rozsáhlé průmyslové komplexy. Za všechny uvedme Emila Škodu.²⁴

Budování průmyslu znamenalo velký početní nárůst dělnictva, které se hlásilo o svá politická práva. Všeobecné a rovné volební právo pro muže ve věku od 24 let pro volby do říšské rady bylo pak uzákoněno v roce 1906 a poprvé se podle tohoto zákona volilo v následujícím roce. Ženy získaly volební právo až v období Československé republiky. Pozitivní výsledky přinesly školské reformy a české země patřily k oblastem s nejvyšší gramotností. I vyšší vzdělání začalo být dostupnější širšímu okruhu lidí. Kvetla česká kultura. Jenže pod lesklým povrchem zůstávalo mnoho nevyřešených problémů a sílící nacionalismus národů rakousko-uherské říše již předznamenával jejich rozpad.²⁵

3.2.2 Školní rok 1900 - 1913

Školní kroniky školy v Sepekově z let 1900 - 1950 zaznamenávají průběh jednotlivých školních let a popisují každoročně opakující se události jako zahájení školního roku, návštěvu školního inspektora, oslavy narozenin a jmenin panovníka, ukončení školního roku apod. Tyto zápisy se liší pouze v jednotlivostech, a proto pro dokumentaci doby jsem zvolila takovýto popis školního roku.²⁶

²⁴ POLÁČKOVÁ, Andrea. První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život. Brno: Extra Publishing, 2015. ISBN 978-80-7525-014-8, s. 16.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Srovnání WEIS, M. *Dějiny borotínské školy, 1896-1996* [online][cit. 2001-02-20]. Dostupné na [www: <http://www.ceskasibir.cz/dok/d471.php>](http://www.ceskasibir.cz/dok/d471.php).

Úrovní základní vzdělanosti předčili Češi všechny ostatní národnosti habsburské monarchie, včetně rakouských Němců.²⁷

Zahájení školního roku

Školní rok začínal v měsíci září. Nejprve proběhla bohoslužba, na jejímž konci byla žáky zazpívána národní rakouská hymna. Poté se žáci shromáždili ve školní budově a vyslechli si poučení ohledně chování. Dostali stručné pokyny od správce školy, jak se mají zachovat, vypukne-li v nějakém domě nakažlivá nemoc. Správce je upozornil, aby neházeli kameny na telegrafní dráty a na koleje.²⁸

Oslava jmenin, narozenin a vlády Jeho Veličenstev

Každoročně se opakovaly oslavy jmenin a narozenin Jeho Veličenstev císaře a císařovny. Průběh byl vždy stejný. Den předem byla škola vyzdobena prapory. V den oslav pak děti navštívily mši v místním kostele, na jejímž konci zapěly rakouskou národní hymnu. Po skončení se vrátily do školy, aby si vyslechly oslavnou řeč správce školy. I obsah byl každoročně téměř identický. Správce líčil, „*jak všichni národové spěchají, vylíčil, jak za vlády Jeho Veličenstva zmohlo se české školství, jak zmohutněl jazyk český, jak rozkvetlo rolnictví, řemesla, obchod, průmysl, vzdělání a umění. Dále líčí, jak vzkvétají školy obecné, jak zvelebují se různé školy průmyslové, obchodní, jak obrovská železniční síť podporuje průmysl a obchod. ... rovněž soudnictví upraveno, školství a vzdělání tak zmohutnělo, že Jeho Veličenstvo nazván jest tvůrcem novodobého školství. Vzkvetla vzdělanost, rozkvetlo zejména písemnictví české. Jeho Veličenstvo jest opravdovým Otcem Svých národů.*“²⁹ Žáci měli císaři věnovat své myšlenky a cítění a modlit se za jeho zdraví.

„Dětský den“ byla prosincová slavnost, která souvisela s výročím v císaře Františka Josefa II. na trůn. Správce školy obzvlášť obšírně líčil druhé hlavní heslo císaře – „*Vše pro dítě*“³⁰. Promluvil „*o blahodárné činnosti české zemské komise pro ochranu*

²⁷ KOŘALKA, Jirí. *Češi v habsburské říši a v Evropě 1815-1914: sociálněhistorické souvislosti vytváření novodobého národa a národnostní otázky v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1996. 354 s. Historické myšlení, sv. 1. ISBN 80-7203-022-1., s. 103.

²⁸ *Kronika pro školu v Sepekově*, 1880 – 1918, s. 45.

²⁹ Tamtéž, s. 62.

³⁰ Tamtéž, s. 125.

*dítek nešťastných, jakož i o téže činnosti komise okresní Milevské“.*³¹ Celkem se při této sbírce vybralo 10 korun a 4 haléře.

Školní inspekce

Každoročně byla prováděna jedna či dvě školní inspekce a to c. k. okresním školním inspektorem. Během školního roku 1902 – 1903 se v Milevsku konaly dvě okresní porady učitelů. První předsedal CK okresní školní inspektor p. prof. F. Pich a druhé nově jmenovaný CK okresní školní inspektor J. Železný, který začal působit ve zdejší okrese od 1. března 1903.³²

Zkouška z náboženství

Výuka náboženství byla pevnou součástí školních osnov a zastávali ji místní faráři.³³ Každoročně se z tohoto předmětu konala zkouška, kterou vykonával bechyňský vikář.³⁴

Nemocnost žáků

V tomto období se nejčastěji vyskytovala onemocnění jako spála, zádušný kašel, plané neštovice a spalničky. Žádná z těchto nákaz si nevyžádala oběť na životě a chod školy nebyl nijak narušen.

Zřízení polévkového ústavu pro chudou školní mládež

Dne 14. ledna 1904 byla svolána řídicím učitelem J. Bukovským první schůze, při které byli zvoleni do výboru pro ústav polévkový tyto členové: J. Bukovský (předseda), E. Hora (jednatel), F. Kovář (pokladník), J. Kofroň, J. Soulek, J. Peterka a Samuel Rosenzioci. Na téže schůzi byly vypracovány stanovy, které byly zaslány c. k. místodržitelství ke schválení. Na činnost spolku přispělo c. k. okresní hejtmanství v Milevsku obnosem 100 korun. Celkem se dostalo 21 dětem 546 polévek po 6 halířích za dobu od 20. ledna do 19. března 1904.³⁵ Žáci dostávali jídlo třikrát v týdnu. Vaření obstarával pan F. Buzek, zdejší hostinský. C. k. okresní školní rada v Milevsku darovala zdejšímu polév-

³¹ *Kronika pro školu v Sepekově, 1880 – 1918, s. 125.*

³² *Tamtéž, s. 62.*

³³ SOMR, M. *Dějiny školství a pedagogiky*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. s. 165.

³⁴ *Kronika pro školu v Sepekově, 1880 – 1918, s. 50.*

³⁵ *Tamtéž, s. 60-61.*

kovému ústavu 50 korun.³⁶ Ve školním roce 1905 – 1906 školní děti sehrály divadelní představení ve prospěch polévkového ústavu a předaly mu čistý výnos 10 korun.³⁷

Stromková slavnost

Tyto slavnosti se konaly pravidelně každý rok. Měly vždy stejný průběh, lišil se jen v počtu vysazených stromů. Roku 1908 učitel František Zítek přednášel o okrase a užitku ovocných stromu a ochraně zvířat, vybízel děti, jak mají stromy a užitečná zvířata ochraňovat a nabádal k výsadbě stromů. Potom průvod složen z dětí, školní rady a zastupitelstva zasadil slavnostním způsobem jednu lípu. Žáci zpívali vhodné písně např. „Zelený hájové“, „Kde domov můj?“ a přednášeli příhodné básně.³⁸

Schválené rozvrhy učiva pro školy trojtřídní

Rozvrhy učiva pro trojtřídní školy byly schváleny c. k. okresní školní radou, která zasedala 9. července 1901 v Milevsku. Učitelé se jím měli řídit ve školním roce 1901-1902. Na základě těchto učebních osnov byla látka některých předmětů rozvržena na týdny, což zejména učinil správce školy ve třetí třídě a pan učitel Mráz v první třídě.³⁹

Dary škoie

Obecní zastupitelstvo se usneslo na daru 20 korun pro chudé školní děti. Zakoupeny chudým školním dětem všechny sešity a kresličky. Dále dar na chudé školní děti 58 korun a to jako výnos z tanečního plesu. Z toho upotřebeno 9 korun k ručním pracím, 9 korun na další sešity a 40 korun uloženo.⁴⁰

Místní školní rada dala zhotovit velkou skříň určenou k úschově sešitů a kreslíček. Jindy zas místní školní rada darovala 30 korun na učební pomůcky a 30 korun na výlohy pro školní zahradu. Z učebních pomůcek se má hlavně opatřit „závěsné obrazy k prvopočátečnímu vyučování čtení a psaní“.⁴¹

³⁶ *Kronika pro školu v Sepekově, 1880 – 1918*, s. 64

³⁷ Tamtéž, s. 62

³⁸ Tamtéž, s. 100.

³⁹ Srovnání tamtéž, s. 49-50.

⁴⁰ Srovnání tamtéž, s. 51.

⁴¹ Srovnání tamtéž, s. 82.

Schůze učitelů s rodiči

12. února 1908 se konala první schůze učitelů s rodiči. Zúčastnilo se jí 146 rodičů. „*Jest zajisté velmi památná tato první schůze rodičů se svými učiteli.*“⁴². Po srdečném přivítání byla probírána témata jako důležitost vzdělání a důležitost školní docházky. Rodiče byli poučeni i o domácí výchově a upozorněni, jak vstípit dětem pevné stálé zásady. V dalších letech přibýlo téma o strádání a spořivosti, Jak vychovávat dítěte před šestým rokem a v letech školní docházky.⁴³

Změny v učitelském sboru

Nový farář p. P. Milo Vašta vyučoval ve druhé a třetí třídě a p. P. Pavel Souček, nově dosazený kaplan vyučoval v třídě první. Industriální učitelka, slečna Marie Mildnerová byla v lednu c. k. okresní školní radou zproštěna školní služby, protože se vdala. Na její místo dosazena slečna Marie Nováková, dosavadní industriální učitelka.⁴⁴

Složení c. k. okresní školní rady milevské

7. června 1902 se ustavila a šestileté období nastoupila c. k. okresní rada. Členové: M. Pánek, F. Pich, Jeho Jasnost Bedřich kníže ze Schwarzenberga, J. Kazimour, F. Hanuš, F. Skalák, A. Fořt, A. Kozák, V. Kudláček.⁴⁵

Školní budova

19. července 1903 došlo k velkému krupobití a vichřici na území Milevského okresu. Nejvíce byl postižen Sepekov a Božetice. Ve školní budově živel zničil 137 okenních tabulí.⁴⁶ V červnu 1906 postavena nová letní tělocvična s náradím.⁴⁷ V roce 1910 se konala oprava záchodů, pořídila se nová vrata do školního dvora a opravila se střecha.⁴⁸ Školní budova posloužila několikrát jako ubytovna a kancelář pro vojáky (v roce 1903 celkem ubytováno v Sepekově přes 1000 mužů).⁴⁹

⁴² *Kronika pro školu v Sepekově, 1880 – 1918, s. 64.*

⁴³ *Tamtéž, s. 99.*

⁴⁴ *Tamtéž, s. 76-77*

⁴⁵ *Tamtéž, s. 51.*

⁴⁶ *Tamtéž, s. 56.*

⁴⁷ *Tamtéž, s. 58.*

⁴⁸ *Tamtéž, s. 113.*

⁴⁹ *Tamtéž, s. 52.*

Další stupeň vzdělávání zajišťovala pokračovací škola. Účelem nově zřizovaného ústavu bylo poučovat studenty teoreticky a pokud možno i prakticky pro výkon zaměstnání. „*O zřízení zdejší průmyslové školy pokračovací pracoval po jeden a půl roku zdejší správce školy s dobrým výsledkem. Na základě generálního zmocnění c. k. ministerstva kultu a vyučování, daného vynesemím ze dne 21. února 1908 ... povolena průmyslová škola pokračovací se střídavým vyučováním I. a II. třídy. Učební osnova a stanovy tohoto ústavu byly schváleny. Vyučování na této škole započalo dne 1. listopadu 1909 a školní rok skončil 30. dubna 1910. Vyučovalo se v neděli od půl deváté do půl jedné a ve čtvrtek od 8 do 12 hod*“. Správcem této školy je řídící učitel školy obecné, Jan Bukovský. Učňů bylo 18.⁵⁰

3.3 Historie 1914 – 1918

3.3.1 Dějinný obraz doby

Bezprostřední příčinou války se stal atentát na následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este 28. června 1914 v Sarajevu. „*Dne 6. Července shromáždily se školní dívky ve školní budově se svými učiteli, odkud odebraly se do chrámu Páně, kde konány slavné zpívané smuteční bohoslužby za Jejich Výsost Nejjasnějšího pana arcivévodu Františka Ferdinanda a jeho choť cís. a král. Výsost vévodkyni Žofii z Hohenbergu.*“⁵¹ Rakousko-Uhersko obvinilo z atentátu Srbsko, a když to odmítlo splnit některé podmínky rakouského ultimáta, vyhlásilo mu 28. července 1914 válku. V následujících dnech pak do válečného konfliktu vstoupila v souladu s podepsanými spojeneckými smlouvami řada dalších států, a válka se tak stala světovou.

Česká veřejnost přijala vypuknutí 1. světové války s tísnivými pocity, které výrazně kontrastovaly s vlasteneckým nadšením většiny Němců. Zatímco čeští vojáci neprojevovali žádný výrazný zápal pro boj proti slovanským Srbům a Rusům, čeští politici spíše vyčkávali. I když měli vůči habsburské monarchii řadu výhrad, většinou si nedokázali představit existenci českých zemí mimo její rámec. Někteří z nich byli také po vypuknutí války uvězněni v důsledku zostřujících se opatření rakouské státní moci.

České země sice nebyly přímo postiženy válečnými operacemi, ale na většinu obyvatelstva těžce doléhal stupňující se nedostatek potravin a dalších životních potřeb.

⁵⁰ *Kronika pro školu v Sepekově, 1880 – 1918, s. 117.*

⁵¹ *Tamtéž, s. 165-166.*

Výjimku mezi českými politiky představoval Tomáš Garrigue Masaryk, který po vypuknutí války odjel do zahraničí a zahájil boj za osamostatnění českých zemí. Jeho nejdůležitějšími spolupracovníky se v emigraci stali sociolog Edvard Beneš a slovenský astronom a průkopník letectví Milan Rastislav Štefánik. Jejich společným cílem bylo získat státy Dohody pro myšlenku rozbití Rakouska-Uherska a vytvoření samostatného českého (československého) státu. To nebylo vůbec snadné, protože dohodové mocnosti se obávaly nestability ve střední Evropě, kterou by zánik habsburské monarchie mohl přinést. V únoru 1916 byla v Paříži vytvořena Česká, později Československá národní rada, která se stala vrcholným orgánem československého zahraničního odboje. Přímou v českých zemích působila tajná odbojová organizace Maffie⁵², která jednak měla dodávat dohodovým státům špionážní informace, jednak měla ovlivňovat politický život.⁵³

Z českých a slovenských emigrantů a bývalých válečných zajatců se formovaly československé legie, které ve Francii, Rusku a Itálii po boku dohodových vojáků bojovaly proti ústředním mocnostem. Pomoc československému zahraničnímu odboji poskytl i krajanské organizace Čechů a Slováků v USA i dalších dohodových zemích. Postupně se měnila situace i v českých zemích.

Nový rakouský císař Karel I., který po smrti Františka Josefa I. nastoupil na trůn v roce 1916, se snažil změnami vnitřní i zahraniční politiky zachránit habsburskou monarchii, jejíž vojenská situace se zhoršovala. Za této situace převážil i v české domácí politice odklon od Rakouska-Uherska a orientace na vytvoření samostatného státu. V Tříkrálové deklaraci v lednu 1918 vyhlásili čeští poslanci právo na sebeurčení Čechů a Slováků. Rozhodujícím českým politickým orgánem se stal Národní výbor, v němž byli zastoupeni představitelé nejdůležitějších českých politických stran.

Na podzim roku 1918 už byla situace Rakouska-Uherska beznadějná. Obrovské ztráty na frontách i těžká zásobovací situace zvyšovaly odpor obyvatelstva proti válce i státní moci. Množily se vzpoury v rakouské armádě. Dohodové mocnosti definitivně přestaly s existencí habsburské monarchie počítat. V září 1918 se Československá národní rada v Paříži přeměnila v prozatímní československou vládu. Rozhodující se staly

⁵² Tato protirakouská odbojová organizace působila v českých zemích během 1. světové války. Jejimi hlavními úkoly bylo působit na českou domácí politiku v protirakouském duchu a sbírat zpravodajské informace o vojenské a hospodářské situaci v Rakousku-Uhersku a odesílat je za hranice T. G. Masarykovi. Mezi vedoucí představitelé Maffie patřili Karel Kramář, Alois Rašín, Edvard Beneš.

⁵³ BĚLINA, Pavel a Jaroslav LÁNÍK. *Dějiny země Koruny české*. 4. vyd. Ilustrovala Drahomíra ŠIMKOVÁ. Praha: Paseka, 1997. 328 s. ISBN 80-7185-097-7. s. 141-124.

události 28. října 1918. Když toho dne vešlo ve známost, že Rakousko-Uhersko požádalo o mír, pochopila to česká veřejnost jako kapitulaci a konec habsburské monarchie. Lidé začali živelně vyhlašovat samostatnost a Národní výbor převzal moc v českých zemích. O dva dny později – 30. října 1918 – se k vyhlášení Československa přidali tzv. Martinskou deklarací i zástupci Slováků. Prezidentem nového státu – Československé republiky – byl 14. listopadu 1918 na první schůzi Národního shromáždění (parlamentu) zvolen T. G. Masaryk.⁵⁴

3.3.2 Školní rok

Opět jsem vybrala stěžejní události a ilustrovala jsem je na vytvoření jednoho roku.

Zahájení školního roku

I v tomto období byl školní rok zahájen zpravidla 16. září v místním farním kostele a po obvyklých ceremoniích následovalo poučení dětí správcem školy o bezpečnosti a chování.

Oslavy jmenin a narozenin a jiných jubileí Jeho Veličenstev

„Sbor učitelský trojtřídní smíšené školy obecné v Sepekově, společně s žactvem této školy...vzpomíná s neochvějnou věrností, oddaností a přichylností ... na císaře a krále..“⁵⁵ Projevy loajality monarchovi a jeho rodině byly součástí každého projevu a sílily s rostoucím počtem padlých vojáků. Oddanost i po *„ (...) dne 22 listopadu staříčků mocnář podlehl nachlazení a v úctyhodném věku dodýchal.“⁵⁶* Na trůn usedl následovník císař a král Karel I.

Sbírky

Období 1. světové války je velmi plodné na sbírky všeho druhu. Žáci shromažďovali a sušili např. listy jahodníku, kopřiv či ostružníku a poté jej odesílali do chemické továrny u Vídně.⁵⁷ Každý chtěl přispět a pomoci vojákům v boji. Dívky se zaměřily na ruční práce. Zhotovily např. onuce, kukly a další doplňky, které pomáhaly usnadnit život v zákopech. Sbírala se vlna i kovy (mosaz, olovo, aj).

⁵⁴ BĚLINA, Pavel a Jaroslav LÁNÍK. *Dějiny země Koruny české*. 4. vyd. Ilustrovala Drahomíra ŠIMKOVÁ. Praha: Paseka, 1997. 328 s. ISBN 80-7185-097-7. s. 145-147.

⁵⁵ *Kronika pro školu v Sepekově*, 1880 – 1918, s. 197.

⁵⁶ Tamtéž, s. 211.

⁵⁷ Tamtéž, s. 194.

Upisování státních půjček bylo časté i u učitelů. Jako osoby požívající jistou prestiž z titulu svého zaměstnání šly příkladem ostatním. Správce školy Jan Bukovský upsal v roce 1915 částku 2000 korun. Při třetí válečné půjčce se vybralo v Sepekově 54 tis. korun.⁵⁸

K finanční sbírce ve prospěch Červeného kříže se v Sepekově přihlásilo celkem 18 osob s příspěvkem ve výši 2 koruny ročně. Z řad učitelského sboru šli příkladem Jan Bukovský, Alois Prošek a Marie Mikšová.

Peníze se vybíraly také na válečné invalidy, kojence, na vojenské hroby i sirotky.

Nástup na vojenskou službu

Povinnost nastoupit na vojenskou službu se nevyhýbala ani učitelům. František Zítek byl povolán v prosinci 1914 a po krátkém výcviku odešel s oddílem na jižní bojiště do Korutan.⁵⁹

Oslavy vítězství „*našich chrabrych vojsk*“⁶⁰ probíhaly vyvěšením zemského praporu, oslavnými řečmi, návštěvou mše svaté či zpěvem národní rakouské hymny.

Úlevy od docházky

Situace v mnohých rodinách byla velmi složitá. Dospělí muži odešli do války a nedostávalo se tak pracovní síly. Proto místní školní rada udělovala dětem úlevy od docházky. Válka se podepisovala i na plynulosti vyučování. V roce 1917 nebylo čím topit, proto byla zastavena výuka. Krutá zima a veliké mrazy znemožnily pokračování. Změna nastala na konci března 1917, kdy se začalo topit aspoň v jedné třídě.⁶¹

Změna ve výuce, v učitelském sboru

„... že c. k. zemská školní rada povolila vynesením ze dne 30. dubna 1916, aby zemským ručním pracím na obecné škole v Sepekově vyučováno bylo ve dvou odděleních.“⁶² Prv-

⁵⁸ *Kronika pro školu v Sepekově, 1880 – 1918*, s. 196.

⁵⁹ Tamtéž, s. 169.

⁶⁰ Tamtéž, s. 195.

⁶¹ Tamtéž, s. 231.

⁶² Tamtéž, s. 209.

ní oddělení bylo tříhodinové a druhé oddělení čtyřhodinové. Vyučovalo se vždy ve středu a v sobotu odpoledne. Vzdělání zajišťovala industriální učitelka Marie Nováková.

Jan Bukovský odchází 1. září 1916 na trvalý odpočinek. „...*působiv zde po plyných 19 roků jako řídící učitel*“⁶³ Po celou dobu svého působení na škole vedl příkladným způsobem školní kroniku. Na jeho místo c. k. okresní školní rada ustanovila, Aloise Proška, učitele, jenž v Sepekově působil 11 let.

Školní inspekce, zkouška z náboženství

Oboje probíhalo každoročně. Za zmínku stojí pochvala, kterou obdržel ředitel A. Prošek po inspekci vykonané roku 1917. Uznání „*za utěšené výsledky u vyučování a výchově mládeže školní a za svědomité řízení školy*“⁶⁴ udělila c. k. okresní školní rada.

Polévkový ústav

Chudé děti byly opět poděleny třikrát v týdnu polévkou, kterou připravoval místní hostinský Buzek. Cena porce se zvýšila oproti minulému období na 10 haléřů. Obvyklé milodary polévkovému ústavu od místní školní rady rozšířil ještě strahovský opat. Naposledy se vařilo v roce 1915.⁶⁵

Nemoci dětí

Ve školním roce 1914 – 1915 vypukla velká epidemie spalniček. „*Během tří dnů onemocnělo se 47 školních dětí!*“⁶⁶ Nákaza byla tak masivní, že byla na 3 týdny uzavřena škola a přerušena výuka.

Zakončení školního roku

Oslavy konce školního roku měly svou stálou strukturu. Žáci navštívili místní kostel, kde se zúčastnili bohoslužby a za zvuku varhan zazpívali hymnu. Po té měl ředitel školy projev, kde je zvláště vyzdvížena hrdinnost českých vojáků.

⁶³ *Kronika pro školu v Sepekově, 1880 – 1918, s. 214.*

⁶⁴ *Tamtéž, s. 238.*

⁶⁵ *Tamtéž, s. 154.*

⁶⁶ *Tamtéž, s. 174.*

Školní docházka, statistický přehled

Ve školním roce 1914 – 1915 ubylo neomluvených „půldnů“ a docházka se tak zlepšila o 4,33%. V prvním roce válečného konfliktu navštěvovalo školu celkem 236 dětí, z toho 113 chlapců a 123 dívek.⁶⁷ V dalších letech došlo ke zhoršení, v roce 1916-1917 o více než 10%.⁶⁸

Opravy na budově školy

O prázdninách se prováděly drobné údržbářské práce jako oprava kamen, okenních dílů, vyspravení schodů.⁶⁹

Živnostenská škola pokračovací nebyla ve školním roce 1914 – 1915 otevřena, protože „*následkem válečných událostí nemohl stát přispěti na vydržování školy té.*“⁷⁰ Další roky měly obdobný charakter. Kromě financí se nedostávalo i učňů.

3.4 Historie 1918 – 1938

3.4.1 Dějinný obraz doby

V dopoledních hodinách 28. října 1918 vešel v Praze ve známost text nóty Gyuly Andrássyho z předchozího dne, v níž Rakousko-Uhersko vyslovilo souhlas s mírovými podmínkami prezidenta USA Woodrowa Wilsona. Tato zpráva se stala impulsem k vyhlášení československé nezávislosti. Hlavním představitelem nově se formující československé moci se stal Národní výbor, jehož zástupci (Antonín Švehla a František Soukup) zajistili obilní ústav a v odpoledních hodinách se dostavili k dosavadnímu místodržiteli Maxi Coudenhovemu k převzetí moci na území vznikajícího státu. Týž den v podvečerních hodinách vydal Národní výbor první zákon (sepsán Aloisem Rašínem) československého státu, kterým se oficiálně vyhlášoval vznik nezávislého Československa.⁷¹

Roky spadající do tzv. První republiky můžeme bezesporu označit za období vzestupů a pádů. Období utváření míru, vzrušující budování První republiky, vrcholilo zničující tragédií druhé světové války. Období První republiky znamenalo období konjunktury i hospodářské krize. První republika však byla díky svému prvnímu presiden-

⁶⁷ *Kronika pro školu v Sepekově, 1880 – 1918*, s. 161.

⁶⁸ Tamtéž, s. 218.

⁶⁹ Tamtéž, s. 246.

⁷⁰ Tamtéž, s. 158.

⁷¹ BĚLINA, Pavel a Jaroslav LÁNÍK. *Dějiny země Koruny české..*, s. 148.

tovi T. G. Masarykovi výsostně demokratická. Formovala se ústava, která zaručovala všem občanům plná práva jak majetková, tak volební i náboženská. Československo se od samého počátku angažovalo v činnosti Společnosti národů, která zaručovala svým členům právo podílet se na společných mezinárodních jednáních, možnost společně řešit mezinárodní konflikty.⁷²

Přijetí ústavy v únoru 1920 představovalo významný krok, kterým bylo potvrzeno demokratické a pluralitní směřování nedávno vzniknuvšího Československa. Koncem května 1920 byl na společné schůzi obou komor parlamentu znovu zvolen do prezidentské funkce T. G. Masaryk. Jeho pozice v rámci politického systému ČSR se vyznačovala vysokou mírou autority a respektu. Byl všeobecně považován za jednoho z hlavních iniciátorů a architektů nového státu. Prezident významně ovlivňoval a také usměrňoval politické dění.⁷³

Krize velmi silně postihla také drobné řemeslníky a živnostníky, kteří nenacházeli pro své služby odbyt, rostla jejich zadluženost, což pro většinu z nich mělo fatální následky - mnoho živností zcela zaniklo a již nebylo obnoveno (fakticky tak byla likvidována značná část střední vrstvy obyvatelstva). Tato skutečnost ještě více prohlubovala celkový propad československé ekonomiky. Krize se nevyhnula ani inteligenci (úředníci, učitelé ad.). Stavby této kategorie zaměstnanců byly redukovány. Dopady krize na Československo resp. - v lepším případě - jim byly snižovány mzdy či byli předčasně penzionováni. V konečném důsledku došlo k prudkému rozevírání sociálních nůžek - prohlubovala se pauperizace většiny obyvatelstva ve vztahu k úzké elitě reprezentované finančně-podnikatelskými kruhy, i když ani těm se pochopitelně krize zcela nevyhnula (krachy bank resp. jejich zestátňování, zavírání továren ad.). Hospodářská krize začala v Československu postupně odeznívat v polovině 30. let 20. století (oživení výroby, pokles míry nezaměstnanosti, růst HDP), avšak až do konce existence I. ČSR nedosáhla hospodářská produkce úrovně před jejím vypuknutím. Obecně lze konstatovat, že hospodářská deprese poznamenala další vývoj a směřování I. ČSR nejen v rovině ekonomické, ale především v rovině politické - mnohé aspekty související s vývojem na mezinárodní (evropské) scéně bohužel mladý stát již nemohl výrazněji ovlivnit.

⁷² RANDÁK, Jan. Dějiny českých zemí., s. 264-267.

⁷³ BĚLINA, Pavel a Jaroslav LÁNÍK. *Dějiny země Koruny české.*, s. 148-150.

Zásadním mezníkem v demokraticky se rozvíjející Evropě byl rok 1933, kdy Německo, se silícím vlivem Adolfa Hitlera, opustilo Společnost národů a začalo jednat na bilaterální úrovni s jednotlivými státy s nabídkami na uzavírání dvoustranných paktů. Postupným odchodem Itálie a Japonska ze Společnosti národů, začalo docházet k jejímu silnému rozkladu a slábnoucímu vlivu. Proto s výraznou podporou Československa a Francie vstoupil do Společnosti národů nový člen – Rusko.⁷⁴

Další zlom nastal v roce 1936, kdy Německo svou agresí obsadilo do té doby nezávislé Porýní, Francie odmítla vojenskou pomoc členů Společnosti národů a uzavřela dohodu s Anglií, čímž se přiklonila k její politice.⁷⁵ Následný vývoj měl naprosto katastrofální důsledky zejména pro Československo, vůči němuž směřovala hlavní německá agrese.⁷⁶ Následovalo několik vln útoků na územní celistvost Československa, na jejichž konci vypukla druhá světová válka. Zásadním dokumentem byla v tomto směru Mnichovská dohoda signatářů – Adolfa Hitlera, Nevilla Chamberlaina, Éduarda Daladiera a Benita Mussoliniho. Český vyslanec, Vojtěch Mastný, ve zprávě o průběhu jednání napsal: „*Po přečtení celé dohody prohlásil jsem, že předložím ji v Praze ministru zahraničních věcí a prezidentu republiky k rozhodnutí, načež poznamenal Chamberlain: „There is no reply expected. (Odpověď se neočekává.)“*⁷⁷ Prezident Edvard Beneš a vláda po konzultacích 30. září 1938 rozhodli, že podmínky mnichovského diktátu přijmou. Toto rozhodnutí znamenalo faktický konec existence ČSR.

Možnosti úspěšné obrany republiky byly minimální. ČSR by vedla osamocený (nepochybně hrdinný) boj proti mnohonásobné přesile. Nelze však popřít obrovské odhodlání obyvatel a hlavně armády republiku bránit za každou cenu - tj. i za cenu jejího zničení - a nepoddát a nevzdat se brutálnímu nátlaku.

Územně okleštěná Druhá československá republika vznikla v důsledku mnichovské dohody. Zhroutil se tak československý spojenecký systém budovaný od roku 1918 a orientovaný právě na Francii a Velkou Británii. V době své krátké existence byla Druhá československá republika fakticky vystavená na milost a nemilost sousednímu

⁷⁴ RANDÁK, Jan. Dějiny českých zemí. Vydání druhé. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5503-3, s. 294.

⁷⁵ Srov. tamtéž, s. 295.

⁷⁶ METANA, Vít. Ani vojna, ani mír: velmoci, Československo a střední Evropa v sedmi dramatech na prahu druhé světové a studené války. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, NLN, 2016. ISBN 978-80-7422-358-7, s. 18.

⁷⁷ POLÁČKOVÁ, Andrea. *První republika 1918-1938*, s. 127.

nacistickému Německu a také stále silněji směřovala k autoritativnímu režimu (tzv. autoritativní demokracie). Uvolnila se stavidla radikálním pravicovým silám.⁷⁸ Okupace pohraničních oblastí porušila územní integritu státu i dosavadní vývoj pohraničních oblastí. Historicky vzniklé vazby v dopravě, hospodářství či obchodu byly zpřetrhány. Za své vzala tradiční dělba práce a byly narušeny dodavatelsko-odběratelské vztahy.⁷⁹ Krátké trvání tohoto státu definitivně ukončila německá okupace 15. března 1939.

3.4.2 Školní rok

Zahájení školního roku

V roce 1918-1919 žáci ještě zpívali rakouskou národní hymnu. Ve školním roce 1919 – 1920 poprvé žáci nejdu na bohoslužby do kostela. Zůstanou ve třídách, zapějí československou státní hymnu a vyslechnou si instrukce ohledně chování.

Školní stravování

Po pauze, která nastala během 1. sv. války, vzešel z iniciativy řídicího učitele Eustacha Hory z řad bývalých členů polévkového ústavu spolek pro vydržování kuchyně. Na obnoveném zasedání v únoru 1930 se formovalo nové vedení a od 17. února 1930 se začalo vařit v hostinci „Na Panské“. Polévku denně dostávaly všechny přesporní děti a chudé děti z obce Sepekov. Porce se účtovala na 10 haléřů. Každý den se vydalo 34 – 35 polévek. Vařilo se jen do 30. března.⁸⁰

Rodičovské sdružení

Eustach Hora navrhl, aby sdružení dostalo jasný řád, jímž by se řídila škola i rodina. Vybíral se příspěvek 5 korun ročně.⁸¹ Na schůzi bylo navrženo, aby rodiče směli navštěvovat vyučování a to v pevně daných termínech.⁸² Další užitečnou novinkou bylo pořízení „radioaparátu značky Philips za cenu 2890Kč“.⁸³

⁷⁸ Tamtéž, s. 129.

⁷⁹ Tamtéž, s. 128.

⁸⁰ *Kronika školy v Sepekově, 1918 -1939*, s. 154 – 155.

⁸¹ Srovnání tamtéž, s. 174.

⁸² Srovnání tamtéž, s. 176.

⁸³ Tamtéž, s. 184.

Učitelství sbor

Roku 1918 nahradil A. Proška na pozici řídicího učitele Eustach Hora, který byl do té doby zatímním učitelem I.třídy. Do školy se vrátil učitel František Zítek, který bojoval v první světové válce.

Nemoci

V roce 1918 velká nákaza záduchovým kašlem. Děti byly až do uzdravení ze školy vyloučeny. Dalším onemocněním v témže roce byla tzv. španělská chřipka. Sepekov našťestí epidemie postihla nejméně z okolních obcí. Vojáci vracející se z fronty rozšířili v obci také svrab, jímž se nakazily i školní děti. Epidemie spalniček řádila na jaře 1934. V důsledku velké nemocnosti žáků byla „*docházka slabá a prospěch chatrný*.“⁸⁴

K roku 1920 je v kronice záznam, že došlo k přeočkování celkem 81 školních dětí.

V roce 1927 pořídila škola lékárníčku. U místního truhláře objednala skříň a v písecké lékárně nakoupila léky, obvazy a další materiál.

28. říjen 1918

„*V pondělí ráno 28. Října 1918 došla zpráva, že zahraniční ministr rakousko-uherský žádá Wilsona za okamžité příměří. Jako blesk rozšířila se po Praze zpráva o kapitulaci Rakouska-Uherska.*“⁸⁵

Sbírky a dary

I po válce pokračovala škola a učitelé v aktivitách spojených se sbírkovou činností. Za zmínku stojí „*sbírka za kovový poklad republiky*“.

Místní školní rada pravidelně podporovala menší částkou školu. Ta prostředky použila třeba na pořízení knih do školní knihovny. Městská spořitelna v Milevsku věnovala 300 korun ve školním roce 1928-1929 na učební pomůcky. Nad rámec tohoto sponzorského daru věnovala každému novému žákovi vkladní knížku s uloženou částkou 2 Kč v tom samém roce.

⁸⁴ Tamtéž, s. 187.

⁸⁵ *Kronika školy v Sepekově, 1918 -1939, s. 4*

Slavnosti

V listopadu 1918 byla uspořádána školní slavnost u příležitosti vzniku Československého státu. Zahájena byla zpěvem hymny „Kde domov můj?“. Každoročně se pak pořádaly „oslavy 28. října“, které měly svůj pevný řád. Vždy se hovořilo o důležitosti „souručenství Čechů a Slováků a zpívaly se obě hymny.“⁸⁶

Oslavy vlády císaře, při jejichž příležitosti byly každoročně konány „dětské dny“ v prosinci, nahradila oslava nová, a to Mikulášský den.

- Oslava T.G.Masaryka

Stejně jako byly oslavy narozenin plné nadšení a národní hrdosti, tak byly oslavy výročí úmrtí plné upřímného smutku.

*„ 17. září byla ve zdejší škole uspořádána smuteční slavnost na paměť presidenta Osvoboditele. Význam byl žactvu vhodným způsobem vyložen a poslouchána byla zvláštní relace školského rozhlasu.“*⁸⁷

- Stromková slavnost

I přesto, že slavnost probíhala již v minulosti, došlo pod tlakem euforie z nově vzniklého státu k malým změnám. Zpívala se československá národní hymny. Stromy (lípy jako symbol české státnosti) byly minimálně v prvních letech republiky nazývány jako „Masarykovy“ a vysazovaly se s velkou četností. Vysazovaly se aleje ovocných stromů, např. švestková, hrušková, třešňová.

Roku 1920 „byla vysázena celá stráž „Nedvězí“ lesními stromky, jichž vysázeno bylo celkem přes 4000, pak zasazeno 32 štěpů, 14 lip, 3 javory a 1 osika.“⁸⁸

Československý červený kříž

Ve školním roce 1927/28 se přihlásilo 99 dětí do dorostu této organizace. Všechny uhradily roční příspěvek 1 korunu. Třídy za členství dostávaly zdarma časopisy „Lípa“, „Naše práce“, „Radost“.⁸⁹

⁸⁶ Tamtéž, s. 160

⁸⁷ Tamtéž, s. 219-220

⁸⁸ *Kronika školy v Sepekově, 1918 -1939, s 23.*

Školní inspekce

Každoročně probíhající kontrola nepřinesla jediný záznam, který by svědčil o nějakém pochybení. Většinou obdržel učitelský sbor pochvalu.

Volba místní školní rady

Posledním samosprávním orgánem v hierarchii školské soustavy byly místní školní rady. Vznikaly v obci, ve které bylo sídlo školy.⁹⁰ V roce 1919 byla volena místní školní rada. Jako školní dozorce zvolen Jan Kotalík. Další členové byli Josef Kofroň, František Zdeněk a Jan Michálek. Byla vždy vyvíjena snaha o rovnoměrné zastoupení všech obcí.⁹¹

Zakončení školního roku

Konec školního roku se odehrával ve školní budově za obvyklých formalit. Pouze v několika letech po vzniku Československé republiky ukončoval se školní rok koncem měsíce června tzv. „Husovou slavností“.

Školní zahrada

V nové školní za obnos 300 korun na zahradě bylo vysazeno 100 jasanů a 20 ovocných stromků. Na školním políčku vypěstovali žáci zelí, které následně prodali místnímu obchodníkovi. Vydělané peníze použili pro navýšení rozpočtu školní zahrady pro příští rok.⁹²

Statistické přehledy

V prvním poválečném roce bylo ve škole 224 dětí, z toho 101 chlapců a 123 dívek. Všichni žáci byli římsko-katolického vyznání.

⁸⁹ Tamtéž, s. 167

⁹⁰ SOMR, M. *Dějiny školství a pedagogiky*, 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. s. 172.

⁹¹ Tamtéž, s. 119.

⁹² *Kronika školy v Sepekově, 1918 -1939*, s. 93.

Rozšíření školy

„Zemská školní rada... ustanovila..., aby při obecné škole v Sepekově byla na dobu do konce kalendářního roku 1920 zřízena a ihned otevřena zatimní pobočka.“⁹³ Pobočka měla být zrušena za předpokladu, že nebudou důvody pro její existenci. To se mělo ukázat po zápise do školního roku 1920 – 1921.

Opravy školní budovy

Do školy byla pořízena skříň na nerosty. Opraveny školní lavice, koupeny nové záclony.

3.5 Historie 1939 – 1945

3.5.1 Dějinný obraz doby

České země byly 15. března 1939 okupovány německou armádou a nacisté zde zřídili tzv. Protektorát Čechy a Morava. Převážná část českého národa přijala skutečnost s rozhořčeným nesouhlasem, který v řadě případů vyústil v demonstrace národního cítění a otevřeného vzdoru. Ty se objevovaly zejména v počátečním období okupace, kdy nacistická odvetná opatření ještě nebyla tak brutální. Masová účast obyvatelstva provázela i řadu kulturních a náboženských událostí, které v podmínkách nesvobody získávaly národně povzbuzující charakter.⁹⁴

Pro český národ nastalo jedno z nejtěžších období v jeho moderních dějinách. Odbojové hnutí vedlo na domácí půdě i v zahraničí zápas proti nacistické okupaci a za obnovení Československa, existovala však i kolaborace s nacisty. Vítězství protihitlerovské koalice ve 2. světové válce umožnilo obnovení československého státu, který se ovšem zároveň dostal do mocenské sféry Sovětského svazu.⁹⁵

V letních měsících roku 1941 v souvislosti s vypuknutím války mezi Německem a SSSR zesílil v Protektorátu Čechy a Morava odpor proti nacistické okupaci. Na řadě míst došlo ke stávkám, vzrostl počet sabotáží v průmyslových podnicích i v dopravě. Po jednáních zástupců národního a komunistického odboje vznikl vrcholný orgán českého hnutí odporu - Ústřední národně revoluční výbor Československa. Nacisté se rozhodli

⁹³ Tamtéž s. 25.

⁹⁴ BĚLINA, Pavel a Jaroslav LÁNÍK. *Dějiny zemí Koruny české.*, s. 206-207.

⁹⁵ BĚLINA, Pavel a Jaroslav LÁNÍK. *Dějiny zemí Koruny české.*, s. 209-210.

reagovat na nebezpečný vývoj v Protektorátu ostrými protiopatřeními. Dosavadní říšský protektor Konstantin von Neurath byl vystřídán Reinhardem Heydrichem, který jako zastupující říšský protektor přijel do Prahy 27. září 1941. Jeho úkolem bylo potlačit brutálními prostředky vzrůstající hnutí odporu a „zklidnit“ prostor českých zemí.⁹⁶

K nejbrutálnějším činům nacistické okupace českých zemí patří vyhlazení obce Lidice u Kladna. Obyvatelé této obce byli na základě vykonstruovaných důkazů obviněni z podílu na atentátu na Reinharda Heydricha. Osud Lidic se stal mezi světovou veřejností symbolem barbarství nacismu. Stejný osud jako Lidice postihl i osadu Ležáky na Chrudimsku. Represe po atentátu na Reinharda Heydricha pronikavě zhoršily možnosti odbojového hnutí v českých zemích, na druhé straně vyvolaly mezi světovou veřejností vlnu solidarity s českým národem, která posílila postavení československé exilové vlády v Londýně. Britská a francouzská vláda v důsledku toho prohlásily v průběhu srpna a září 1942 mnichovskou dohodu za neplatnou.⁹⁷

Češi netrpělivě očekávali konec války a doufali v naplnění historické spravedlnosti – Němci budou stát před „Božím soudem“. Jaro 1945 bylo a je symbolem osvobození, i když osvobození českého národa začalo v létě 1944 postupem Rusů z východu, vrcholem bylo povstání v Praze. Dne 9. května 1945 válka skončila.⁹⁸

3.5.2 Školní rok

Zahájení školního roku

Žáci se shromáždili ve školní budově a jako obvykle byly poučeni o správném chování a upozorněni na školní řád a jeho dodržování.

Nemoci

Během 2. světové války se nevyskytla žádná velká epidemie, během níž by se vyskytly oběti na životech. Záznamy uvádí nemoci jako spála, záškrť, epidemie chřipky a ze špatné vody nákaza břišního tyfu.

⁹⁶ Tamtéž, s. 209.

⁹⁷ Tamtéž, s. 223- 224.

⁹⁸ PEHR, Michal. Zápas o nové Československo 1939-1946: válečné představy a poválečná realita. Praha: NLN, 2011. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 978-80-7422-082-1, s. 79

Sběr, sbírky

Po celý školní rok byl na zdejší škole prováděn sběr odpadových hmot, konkrétně starý papír, železo, barevné kovy, korku, gumy a léčivých bylin. Protože byly tyto suroviny důležité, postupně se navyšovalo stanové množství, které musí žák měsíčně přinést. V roce 1942-1943 to bylo 2 kg měsíčně na jednotlivce.⁹⁹ Důležitý byl také sběr pecek. Jejich jádra totiž obsahovala tolik potřebný tuk. Na německý červený kříž přispívali učitelé ze své mzdy.

Provoz školy

Na přelomu září a října roku 1940 ministerstvo veřejných prací zakázalo vytápění samosprávných budov a škol. Toto nařízení trvalo měsíc.

Vánoční prázdniny ve školním roce 1941 – 1942 byly prodlouženy do března. Žáci se scházeli jednou týdně v nevytopených třídách, aby odevzdali vypracované úkoly a odnesli si nové. Toto se opakovalo ještě v roce 1944 – 1945 s tím rozdílem, že tentokrát museli učitelé nad rámec povinností učitelských ještě pracovat na obecním úřadu.

Od prosince 1940 do února 1941 byl začátek vyučování posunut na 8:45 ranního času z důvodu povinnosti zatemňování ve školních budovách.¹⁰⁰

Budova školy byla zabrána vojskem v květnu 1941 na necelé 2 měsíce. Výuka probíhala v náhradních prostorách. Po druhé byla škola zabrána v únoru 1945. Nábytek ze všech tříd byl odstěhován do stodoly na děkanství. „Do školní budovy se nastěhovalo 86 uprchlých Němců, převážně ženy s dětmi, většinou ze Slezska. Pro tyto uprchlíky musela škola vydávat svoje zásoby uhlí a dříví. Ve školní kuchyni, která byla rovněž zabrána, byli umístěni nemocní uprchlíci.“¹⁰¹ Po zabrání školy probíhala domácí výuka, jejíž kontrola probíhala dvakrát týdně v pronajatých prostorách. I ty však byly postupně zabírány, proto bylo vyučování v dubnu 1945 zastaveno úplně. Změna přišla až s koncem války. „Dne 10. Května byli němečtí uprchlíci z budovy zdejší školy vystěhováni a hned sami musili po sobě celou školu vyčistiti a řádně vydesinfikovati.“¹⁰² Na

⁹⁹ *Školní kronika*, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1942-1943.

¹⁰⁰ Tamtéž, školní rok 1940-1941.

¹⁰¹ *Školní kronika*, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1944-1945.

¹⁰² Tamtéž, školní rok 1944-1945.

konci května mohla pokračovat výuka. Třídy byly vyzdobeny obrazy T. G. Masaryka, E. Beneše a Josefa Stalina.

Měšťanská škola

„Dne 7. října 1940 byl v Sepekově o 2. hod. odpolední otevřen I. roč. měšťanské školy, jakožto pobočka I. kmenové třídy měšťanské školy chlapecké v Milevsku.“¹⁰³ Pravidelné vyučování bylo zahájeno 8. října 1940.

Políčko národní pomoci

Ve školním roce 1939 – 1940 bylo zřízeno „políčko národní pomoci“. Zasadily se zde brambory a tato úroda (celkem 50kg brambor) byl zužitkován ve školní kuchyni. Suroviny tvořily základ polévek pro chudou mládež. Školní zahrady musely být účelně využity. Okrasné záhony nahradily záhony se zeleninou. Byly vysazeny ovocné stromy a keře.

Prohlášení rodové čistoty

S ohledem na právní postavení židů ve veřejném životě museli všichni učitelé předložit doklady, aby byla okresním školním výborem potvrzena jejich „rasová čistota“. Zkoumání bylo podrobné. Každý doložil prohlášení o rodovém původu, křestní list svůj, svých rodičů a prarodičů a oddací list rodičů. Pokud byl účastník ženatý, dokládal ještě křestní list manželky, jejích rodičů a prarodičů a svůj oddací list. Od června 1942 se učitelé a žáci museli zdravít zdvihnutím pravé ruky – árijským pozdravem.

Výuka a její změny

Učitelský sbor pro toto období tvořil Josef Lukeš, který byl řídicím učitelem, Anežka Sopková, Marie Doubková, Bohumír Fučík a Blažena Hemerová, která vyučovala ruční práce.¹⁰⁴ „(...)pro vítězství velkoněmecké Říše“¹⁰⁵ byl učitel Bohumír Fučík totálně nasazen jako pomocný dělník do Německého Brodu.

„Vládním nařízením ze dne 26. Zář 1940, č. 394 Sb. Je dalším povinným předmětem na obecných školách s českým jazykem vyučovací jazyk německý. Toto nařízení

¹⁰³ Tamtéž, školní rok 1940-1941.

¹⁰⁴ *Školní kronika*, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1942-1943.

¹⁰⁵ Tamtéž, školní rok 1940-1941.

nabylo účinnosti dnem vyhlášení, tj. dnem 13. listopadu 1940... a to ve 3. – 5. Postupovacím ročníku 2 vyučovací jednotky týdně...“¹⁰⁶ Toto vyučování zajišťovali třídní učitelé. Ti se sami vzdělávali na kurzu německého jazyka v Milevsku a to jednou týdně, vždy ve čtvrtek od 8 – 12hod. Učitelé se hlásili pravidelně. Podstoupili i povinnou zkoušku. Tu složila Anežka Sopková a dále na zdejší škole vedla kroužky německého jazyka pro učitele i z okolních škol.

S rostoucí silou německého útlaku rostl i tlak na znalost německého jazyka. Postupně se přidávaly hodiny němčiny a odebírala se výuka českého jazyka, náboženství a prvouky.

Ve školách se používaly německé tiskopisy a vyplňovaly se nejprve v němčině a pak v češtině. Pro prohloubení německého jazyka musely školy odebírat časopis „Wir lernen Deutsch“.

Ideologie NSDAP se odrazila i na výuce dějepisu. Docházelo k přeškolení učitelů tohoto předmětu, proto výuka byla do konce škol. roku 1941-1942 zastavena. V červnu 1942 se učitelky Marie Doubková a Anežka Sopková zúčastnily přeškoleního kurzu pro učitele dějepisu.

V roce 1943 bylo výnosem ministerstva školství zavedeno vyučovací hodina o 50 minutách. Ve školách se prospěch klasifikoval šesti stupni.

Učitelé museli pracovat i o prázdninách. Válečná situace vyžadovala, aby se zapojila každá volná pracovní síla. Proto bylo učitelům přiznáno 21 dní dovolené, ale po zbývajících prázdninových dnech jsou povinni odpracovat každý den nejméně 4 hodiny a to buď u zemědělců při žních nebo jako pomocná síla na obecních či okresních úřadech.¹⁰⁷ Dokonce o hlavních prázdninách mohli mít jen 14 pracovních dní dovolené.

Školní inspekce

Návštěvy školního inspektora se konaly pravidelně (Rudolf Horný). Ještě byl pověřen inspektor pro vyučování německého jazyka. Sepekovská škola spadala do kompetencí inspektora Leopolda Leichera, později Dr. Karla Halfara. Dotyčný mohl kromě výuky jazyka kontrolovat i obsahy knihoven, učebnice a výzdobu školy. V říjnu 1944 dokonce

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Srovnání *Školní kronika*, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1942-1943.

na zdejší škole provedl kontrolu zemský školní inspektor. S výukou i spravováním školy velmi byl spokojen, „*neboť všem členům sboru vyslovil svoji pochvalu za poctivou práci*“.¹⁰⁸

Rodičovské sdružení

V září 1941 bylo obnoveno rodičovské sdružení na zdejší obecné škole. Konalo se každoročně. Jeho předsedou byl volen J. Lukeš. Hlavním cílem spolku byl dozor nad mládeží mimo školu a prohlídka chrupu u školní mládeže.

Výročí Protektorátu, Oslava narození Vůdce

Shromáždění žáci za přítomnosti celého učitelského sboru vyslechli proslov ředitele Josefa Lukeše. Vytvřily se říšské a protektorátní vlajky

Po smrti Heydricha se v kronice objevil záznam: „*My členové učitelského sboru obecné a mateřské školy v Sepekově stavíme se jednoznačně za p. státního presidenta Dr. Emila Háchu a naši vládu a slibujeme neochvějnou vůli pracovati pro vítězství Říše a odsuzujeme s krajním rozhořčením všechny nepřátelské akce namířené proti klidu a práci v protektorátu Čechy a Morava. ...*“¹⁰⁹ Toto stanovisko přednesl ředitel i žákům.

Počet tříd

Od listopadu 1941 měla sepekovská škola pouze 3 třídy. Jelikož byl počet dětí ve III. a IV. třídě menší než stanovuje „*výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 1. VII. 1941 ... bylo nutno IV. třídu zredukovati*“.¹¹⁰

Konec školního roku

Na konci školního roku neprobíhaly žádné oslavy jako v letech minulých. V kronice mu byla věnována jen krátká věta s datem až na rok konce války. „*Školní rok 1944/45 význačný v našich dějinách byl ukončen dne 19. července, kdy byly žactvu také vydány školní zprávy. Školní rok pak skončil 31. srpna 1945.*“¹¹¹

¹⁰⁸ Tamtéž, školní rok 1944-1945.

¹⁰⁹ Tamtéž, školní rok 1941-1942.

¹¹⁰ *Školní kronika*, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1941-1942.

¹¹¹ Tamtéž, školní rok 1944-1945.

Opravy školy

O hlavních prázdninách probíhaly drobné údržbové práce jako vymalování místností, oprava záchodů, zasklení oken, natření tabulí a vydesinfikování tříd. V roce 1944 byly opravy vyúčtovány na částku 3550 korun 40 haléřů.¹¹²

Zemědělský útulek

V době hlavních prázdnin byl ve škole zřizován útulek pro děti předškolního věku.

V kronice je zmíněna i událost smrti Adolfa Hitlera a revoluce v Praze. Jsou to pouze shrnutá fakta, která ilustrují dobu. Konec nacistické nadvlády ve vztahu ke škole popisuje tento úryvek: „*Dne 4. Května večer došla do Sepekova zpráva, aby se ihned odstranily všechny německé nápisy a firmy. Německo-české tabulky a označení ve školní budově byly řídícím učitele Josefem Lukešem ihned sňaty a mezitím dav lidí, který obcí procházel, odstranil ze školní budovy německo- český název „Volkschule – Škola“*“¹¹³ Okresní úřad v Táboře nařídil opětovné vrácení označení, ale tuto výzvu nikdo neuposlechl.

Radost z konce války se prolínala s nenávisí vůči všemu německému. Byl to přímo výbuch nenávisi a averze. Rodil se tu obraz hodných, pokorných, statečných a svobodu milujících Slovanů, a zlých a ohavných Germánů.¹¹⁴

3.6 Historie 1945 – 1950

3.6.1 Dějinný obraz doby

Pro poválečné politické uspořádání Československa hrály důležitou roli rozhovory mezi zástupci čs. londýnské a moskevské emigrace, které se uskutečnily v březnu 1945 v Moskvě. Na jejich základě byla vytvořena tzv. vláda Národní fronty Čechů a Slováků, v níž zaujali komunisté významné pozice, mj. získali ministerstva vnitra, zemědělství a informací. Dne 5. dubna 1945 byl v Košicích vyhlášen program nové vlády. Tento Košický vládní program přinášel významné změny do československého politického uspořádání. Politická soutěž se nyní uskutečňovala v rámci uzavřeného systému Národní fronty, jehož součástí byly čtyři politické strany v českých zemích. Nebyla např. povo-

¹¹² Srovnání tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ PEHR, M. *Zápas o nové Československo*, s. 91.

lena obnova činnosti agrární strany – nejsilnějšího politického subjektu v předmnichovské ČSR. Součástí Košického vládního programu byla dále zahraničněpolitická a vojenská orientace Československa na SSSR, potrestání kolaborantů a zrádců z období nacistické okupace a konfiskace německého a maďarského majetku.¹¹⁵

Po 2. světové válce se podstatně změnilo národnostní složení Československa. Největším zásahem byl odsun německého obyvatelstva, který probíhal zejména v letech 1945-1947. Hned po skončení války došlo při tzv. „divokém“ odsunu do srpna 1945 k řadě excesů a zločinů na německém obyvatelstvu.¹¹⁶

V československé zahraniční politice se prezident Edvard Beneš snažil prosadit vedle těsné orientace na SSSR i úzké vztahy se západními státy. Československo mělo hrát roli jakéhosi „mostu“ mezi Západem a Východem.

V květnu 1946 se konaly se v Československu volby do Ústavodárného národního shromáždění. Komunisté při nich těžili z poválečného obecného příklonu k levicovým politickým a ekonomickým koncepcím a z výhodných mocenských pozic, které získali v předcházejícím období. KSČ si rovněž vybudovala rozsáhlou a pevnou organizační strukturu, a to i na venkově a v pohraničí. Výsledky voleb potvrdily převahu KSČ v celostátním měřítku. V nové vládě Národní fronty, jejímž premiérem se stal předseda KSČ Klement Gottwald, opět zasedly všechny politické strany. V rámci Národní fronty se ovšem brzy po volbách začaly prohlubovat rozpory mezi komunisty a jejich oponenty, které získaly vnější podobu řady politických střetů a konfliktů. Prezident Beneš pod tvrdým komunistickým tlakem, hrozbou občanské války nakonec kapituloval. V červnu 1948 se vzdal funkce prezidenta a v září téhož roku zemřel. Novou hlavou státu byl zvolen 14. června 1948 Klement Gottwald.¹¹⁷

Události v únoru 1948 znamenaly pro Československo nastolení totalitní moci Komunistické strany Československa, respektive jejího vedení. Proběhla po nich rozsáhlá čistka ve státním aparátu, hospodářství, společenských organizacích, vědě, kultuře i školství. Pluralitní parlamentní systém se nyní stal ryzí formalitou. Sociálně demokratická strana byla v červnu 1948 přímo sloučena s KSČ, další politické strany Národní fronty sice nezanikly, ale byly zbaveny vlivu i většiny členstva a do jejich čela byli po-

¹¹⁵ BĚLINA, Pavel a Jaroslav LÁNÍK. *Dějiny země Koruny české.*, s.249.

¹¹⁶ PEHR, Michal. *Zápas o nové Československo 1939-1946*, s. 96

¹¹⁷ BĚLINA, Pavel a Jaroslav LÁNÍK. *Dějiny země Koruny české.*, s.262-264.

stavení funkcionáři ochotní naprosto se podřídít KSČ. Podobný osud čekal i masové společenské organizace, spolky a různé stavovské organizace. Zčásti byly zrušeny, zčásti „očištěny“, sloučeny a přeměněny na „převodové páky“ komunistické moci. Národní shromáždění schvalovalo zákony, které byly předtím připraveny a schváleny komunistickým vedením. Soudnictví přestalo fungovat jako nezávislá složka státní moci, z masových sdělovacích prostředků se staly nástroje propagandy. Ve volbách v květnu 1948 byla voličům předložena tzv. jednotná kandidátka Národní fronty, na níž si KSČ vyhradila 70 % zastoupení. Jakákoliv protikomunistická agitace byla přitom pronásledována a trestána.¹¹⁸

V květnu 1948 schválilo Národní shromáždění tzv. Ústavu 9. května, která prohlášovala Československo za lidově demokratickou republiku a jednotný stát Čechů a Slováků.

K velkým změnám došlo i v oblasti kultury a školství. V dubnu 1948 se konal tzv. sjezd národní kultury, který vyhlásil orientaci na socialistickou kulturu a program socialistického realismu v umění. Nad oblastí kultury byla nastolena nadvláda jediné ideologie - dogmaticky chápaného marxismuleninismu. Vše, co této orientaci odporovalo, muselo být odstraněno. Dosud nezávislé umělecké a kulturní spolky zanikly a na jejich místě byly vytvořeny centralizované instituce (např. Svaz československých spisovatelů). Bylo zastaveno vydávání demokraticky orientovaných kulturních a politických časopisů (např. Kritického měsíčníku Václava Černého, Dneška Ferdinanda Peřoutky atd.). Kulturní vazby se západními státy byly takřka úplně zpřetrhány, organizace československé vědy byla přestavěna podle modelu SSSR - např. v roce 1952 byla zřízena Československá akademie věd. Řada osobností československé vědy a kultury byla na dlouhá léta umlčena, emigrovala nebo byla vězněna. Ve školství došlo k přijetí zákona o jednotné škole, po němž byla mj. zrušena osmiletá gymnázia a zavedena jednotná soustava základních a středních škol. Vysoké školy postihla po únoru 1948 rozsáhlá čistka, při níž bylo vyloučeno asi 4,5 tisíce studentů. Základními kritérii při přijímání ke studiu, ale i do řady zaměstnání se nyní staly třídní původ a politická uvědomělost. Jinak smýšlejícím občanům kladl režim řadu překážek při studijním i pracovním

¹¹⁸ Tamtéž, s. 265.

uplatnění. Zahraniční i vnitřní politika Československa se dostala do naprosté závislosti na SSSR.¹¹⁹

Cílem represí se stala i katolická církev, zejména vysocí církevní hodnostáři, řeholní řády a katoličtí intelektuálové. Pražský arcibiskup Josef Beran, který se otevřeně postavil proti zvláštnímu režimu, strávil dlouhá léta v internaci pod dohledem Státní bezpečnosti. Na dlouhá léta skončila ve vězeních řada katolických spisovatelů a intelektuálů - Jan Zahradníček, Václav Renč, Zdeněk Rotrekl a další. Politicky motivované procesy se staly i nástrojem násilné kolektivizace zemědělství. Ovzduší všeobecné podezřívavosti a snaha objevit „nepřátele uvnitř vlastních řad“ obrátily ostří represí i dovnitř komunistické strany, paradoxně i proti lidem, kteří se předtím sami výrazně na vytváření totalitního systému podíleli. Celková bilance politicky motivovaných procesů je otřesná - odhaduje se, že jimi postiženo bylo až 280 tisíc osob. Jen v letech 1948-1952 bylo Státním soudem vyneseno celkem 232 rozsudků smrti, z nichž bylo 178 vykonáno.¹²⁰

3.6.2 Školní rok

Zahájení školního roku

Průběh tohoto dne zůstává až na malé změny stejný a přesto jiný. Vybrala jsem 2 úryvky z let 1945 a 1950. Z první citace je patrná úleva z konce válečného konfliktu, kdežto v druhé sálá elán a síla pro budování lepší budoucnosti.

*„Zahájení toto bylo slavnostní ve vyzdobené třídě, neboť tento rok zahajujeme vyučování v naší svobodné republice. Při tomto zahájení bylo žactvu řídicím učitelem zdůrazněno by milovalo svoji zem a národ a nikdy se neodcizili své krásné mateřštině.“*¹²¹

„Zahájení s tímto programem:

1. *Zahájení Písni práce*
2. *Proslov ředitele školy, 5 LP a škola*
3. *Dětské písně a básně*
4. *Proslov předsedy MNV Jana Bílého*
5. *Hymny*
6. *Promítnutí krátkých kulturních filmů*¹²²

¹¹⁹ RANDÁK, Jan. Dějiny českých zemí., s. 341-342

¹²⁰ BĚLINA, Pavel a Jaroslav LÁNÍK. *Dějiny země Koruny české.*, s.280.

¹²¹ *Školní kronika*, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1945-1946.

Sbírky, sběr a jiná výpomoc

I ve svobodné republice se muselo sbírat, jelikož to mělo velký národohospodářský význam. Nadšení bylo zcela jiné než v minulých letech. „(...)sbíráme rádi, neboť sbíráme pro sebe.“¹²³ Probíhal sběr gumy, textil, byliny, sklo, semena stromů aj.

Během hlavních prázdnin 1947 provedli žáci „prohlídku bramborových kultur v katastru obce Sepekov, zda ... nejsou napadeny mandelinkou bramborovou.“¹²⁴

Květen byl vyhlášen měsícem budovatelské práce. Žáci společně s učiteli uklízeli prostory před školou, na náměstí a na hřbitově.

Peníze byly potřeba všude. Sbíralo se např. na stávkující francouzské horníky, na bulharské děti, na Jiráskův fond, na film a dipozitiv.

Do dorostu Českého červeného kříže se přihlásili všichni žáci zdejší školy. Členský příspěvek byl 3 koruny ročně.

Oslavy

Na oslavě 28. října, která proběhla v roce 1945, byl žákům připomenut význam tohoto dne pro náš stát. Žáci recitovali básně a zpívali. Oslavovaly se narozeniny prezidenta Beneše, výročí narození a úmrtí T. G. M., oslavy květnové revoluce. Po událostech v únoru 1948 se přidaly oslavy 1. máje, oslavy výročí úmrtí Lenina, aj., které byly poplatné době.

Měšťanské škola

„(...) dočkal se Sepekov po kolikaleté námaze zřízení měšťanské školy.“¹²⁵ Škola byla otevřena 5. listopadu 1945, kdy bylo také zahájeno vyučování. Školu navštěvovaly děti ze Sepekova, Zálší, Líšnice a Božetic.¹²⁶ Místo prvního ředitele zastával Josef Tomek, kterého v dubnu 1950 nahradil Josef Vrátný. Učilo se v prostorách obecné školy. II. třída obecné školy využívala náhradní prostory v hostinci „Na Panské“. V prvním školním roce měla škola tři třídy a navštívilo ji 104 žáků. Roku 1947 ministerstvo školství a

¹²² Školní kronika, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1950-1951.

¹²³ Tamtéž, školní rok 1945-1946.

¹²⁴ Tamtéž, školní rok 1946-1947.

¹²⁵ Školní kronika, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1945-1946.

¹²⁶ Školní kronika střední školy v Sepekově, Sepekov, 1945 – 1958, školní rok 1945-1946.

osvěty přeměnilo místní měšťanskou školu na veřejnou měšťanskou školu újezdní. „*Tímto bylo splněno přání občanstva, které o tuto školu usilovalo již od roku 1933.*“¹²⁷

Zázemí nebylo dostačující, proto bylo v roce 1946 rozhodnuto o výstavbě školy nové. Po vyhledání vhodné parcely požádala obec ing. arch. Václava Velvarského, projektanta MŠ, aby vypracoval plány nové sepekovské školy. Stavba byla zadána společně sepekovské firmě Josef Dušek – vdova a firmě ing. Dolejš a Böhm z Prahy. Na podzim 1947 stavba začala a po únoru 1948 převzal stavbu stát. Stavba školy i ředitelského domku rychle pokračovala a dne 1. 9. 1950 bylo zahájeno vyučování v nové školní budově, která nesla název Střední škola dr. Zdeňka Nejedlého.¹²⁸

Vyučování

Roku 1945 bylo zavedeno pětidenní vyučování a feriální den byla sobota. Ve školním roce 1946 – 1947 v důsledku zavedení zimního času byl posunut i začátek vyučování na sepekovské škole. Ráno se začínalo od 7 hodin a odpolední výuka od 12 hodin. V lednu 1947 dokonce nastalo střídavé vyučování s měšťanskou školou, protože nebylo uhlí. Tato situace se však zakrátko vyřešila.

Týden..

Tyto tématické celky prohlubovaly znalosti dětí.

- Týden dětské radosti se konal v červnu. Pořádaly se výlety, chodilo se do kina. Jeden rok dostal každý žák ke svačině „*10 dkg salámu, který uhradila místní osvětová rada*“.¹²⁹ Jiná zmínka uvádí, že místní školní rada obstarala pro žáky „*10kg cukroví k tomu ještě 5 kg bonbónů čokoládových a 5 kg nečokoládových*“¹³⁰
- V týdnu české knihy předčítali učitelé žákům úryvky z knih např. z Jiráskových Starých pověstí českých, Karafiátových Broučků či z Andersenových pohádek.

¹²⁷ Školní kronika, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1946-1947.

¹²⁸ Srovnání Internetové stránky Základní školy a Mateřské školy Sepekov [online][cit. 2001-02-20]. Dostupné na www: < <http://www.zssepekov.cz/historie.php> >

¹²⁹ Školní kronika, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1945-1946.

¹³⁰ Školní kronika, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1947-1948.

- Týden dopravní bezpečnosti probíhal jednak přednáškou příslušníka z řad četnictva, později SNB. Praktickou zkušenost žáci získávali na sportovním hřišti u Chobota.

Místní školní rada

Rada se skládala ze zástupců obecné a měšťanské školy a místních obyvatel. Roku 1948 byl předsedou Josef Tomek.

Učitelé

Učitelův sbor zůstává stejný jako v posledním roce válečného konfliktu. Z důvodu nedostatku učitelů způsobilo trojtřídní organizaci školy.

Mzdy učitelů byly nedostačující. Vláda si tuto skutečnost uvědomovala a kompenzovala jim to mimořádnou platovou výpomocí. Např. Josef Lukeš obdržel ve školním roce 1947-1948 příspěvek v celkové výši 3.900 korun. I přes tyto snahy se mnoho učitelů ocitalo ve velké finanční tísní. Svou pomoc ke zmírnění situace nabídli i učitelé sepekovské školy a darovali celkem 215 Kč na Českou sociální pomoc. To se změnilo až roku 1950, kdy vláda schválila nový platový řád. Došlo ke spravedlivějšímu nastavení odměn.

V Milevsku se 3. Června 1948 konala schůze všech učitelů, na které zemská inspektorka Marie Drástová přednesla plán nových učebních osnov a hovořila „o nutnosti zapojení se školy s učitelstvem i žactvem do budovatelské práce pro republiku.“¹³¹

„Dnem 1. Záře vstoupil v platnost zákon o základní úpravě jednotného školství...Základní školní vzdělání poskytují školy 1. Stupně, kterým se říká školy národní a 2. Stupně, které nesou název školy střední. Vzdělání na těchto školách je povinné, jednotné a bezplatné.“¹³²

Učitelé vypomáhali i o hlavních prázdninách. První a poslední prázdninový týden věnovali přípravám a administrativě se školou spojenou, ale ve zbytku času byla např. Marie Doubková vedoucí zemědělského útulku, Josef Lukeš vedoucím při česání chmele a Anežka Sopková – Vansová vypomáhala na MNV v Sepekově.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Školní kronika, Sepekov, 1940 – 1952, školní rok 1948-1949.

Nemoci

„Všechno žactvo zdejší školy v počtu 84 bylo místní školní radou pojištěno proti úrazu ve škole a na cestě ze školy a do školy.“¹³³ Aby se zlepšil zdravotní stav školních dětí, zavádí se plánované zdravotně vzdělávací akce. Mimo to žáci podstupovali povinná očkování např. proti záškrtu a tuberkulóze.

Důležitou součástí podpory zdraví byla pestrá strava, proto „Okresní péče o mládež přidělila zdejší škole 30 krabiček rybiček v oleji.“¹³⁴ Jedna krabička připadla na 3 žáky. Jindy zase „hospodářské družstvo v Milevsku přidělilo škole 130 kg pomerančů.“¹³⁵ Bohužel jich část byla shnilá. Děti si mohly zakoupit kilo ovoce za 30 korun.

Statistické údaje

V průběhu let 1945-1950 navštívilo školu celkem 472 dětí. Rozdíly v počtu byly malé, nedocházelo k výkyvům.

Opravy na školní budově

Hlavní prázdniny byly obdobím vhodným pro opravy a údržbové práce. Najdeme zmínku, že se natíraly dveře, zasklívala okna. Třídy byly před začátkem školního roku vždy vyčištěny.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž, školní rok 1948-1949.

Závěr

Cílem mé práce bylo poskytnout komplexní obraz školství v obci Sepekov mezi roky 1900 – 1950.

Svou práci jsem strukturovala do několika kapitol. První kapitola se zcela zaměřuje na topografický přehled dějin obce.

Druhá kapitola je věnovaná školské správě v Čechách. Jde o kompilaci poznatků z literatury a jednotlivých ustanovení příslušných zákonů. Všímá si v chronologickém sledu nejdůležitějších momentů ve sledovaném období.

Hlavní část mé práce je třetí kapitola, jež se zabývá dějinami školy v obci. Základním informačním zdrojem bylo studium školních kronik, které přibližují historii školy a její každodennost. Na události bohaté období jsem rozdělila do několika úseků. Do každého z nich vsadila události, jež ilustrují běžný život na pozadí dějin země.

Je nanejvýš zajímavé sledovat, že i v čase turbulentních politických proměn jsou záznamy z kronik vedeny stejnou - rutinní formou.

Výzkum historie sepekovské základní školy 1900 – 1950 se ukázal jako zajímavé téma s uspokojivou pramennou základnou. Tato práce, v období, které popisuje, předkládá ucelený přehled o vzdělávání v obci.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné dokumenty

BĚLINA, Pavel a Jaroslav LÁNÍK. *Dějiny zemí Koruny české*. 4. vyd. Ilustrovala Drahomíra ŠIMKOVÁ. Praha: Paseka, 1997. 328 s. ISBN 80-7185-097-7.

BŘICHÁČEK, P. - POLÁKOVÁ, M., Sepekov. Mariánské poutní místo

ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. 1. vyd. Ilustroval Jiří ELIŠKA. Praha: Libri, 1998. 815 s. ISBN 80-85983-51-6.

JŮVA, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: PAIDO, 1995. 65 s. ISBN 80-85931-07-9.

KOŘALKA, Jiří. *Češi v habsburské říši a v Evropě 1815-1914: sociálněhistorické souvislosti vytváření novodobého národa a národnostní otázky v českých zemích*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1996. 354 s. Historické myšlení, sv. 1. ISBN 80-7203-022-1.

KOVÁŘÍČEK, Václav. *Materiály k dějinám pedagogiky*. 3. vyd. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého, 1983. 1 sv.

KYTKA, Josef a Vladimír ŠINDELÁŘ. *Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie*. Milevsko: Spolek pro rozvoj kultury v Milevsku, 1996. 224 s.

PÁNKOVÁ, Markéta, Dana KASPEROVÁ a Tomáš KASPER. *Meziválečná školská reforma v Československu*. Praha: Academia, 2015. Historie. ISBN 978-80-200-2496-1.

PEHR, Michal. *Zápas o nové Československo 1939-1946: válečné představy a poválečná realita*. Praha: NLN, 2011. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 978-80-7422-082-1.

POLÁČKOVÁ, Andrea. *První republika 1918-1938: dějiny, osobnosti, denní život*. Brno: Extra Publishing, 2015. ISBN 978-80-7525-014-8.

RANDÁK, Jan. *Dějiny českých zemí*. Vydání druhé. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5503-3.

RÝDL, Karel. *Alternativní pedagogická hnutí v současné společnosti*. Brno: M. Zeman, 1994, s. 16. ISBN 80-90003-5-3.

SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 359 s.

ŠTVERÁK, Vladimír a Milada ČADSKÁ. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. 2 vyd. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-7184-797-6.

VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992. ISBN 80-210-0458-4.

Nepublikované dokumenty

Školní kronika, Sepekov, 1940 – 1952, ručně psaná kronika, nestránkovaná

Školní kronika střední školy v Sepekově, Sepekov, 1945 – 1958, ručně psaná kronika, nestránkovaná

Elektronické dokumenty

Český statistický úřad, Počet obyvatel v obcích k 1.12.2017, [online][cit. 2018-02-20]. Dostupné na www: <<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112017>>

Kronika školy v Sepekově, 1918 – 1939 [online]. SOkA Písek. Digitální archiv, Státní oblastní archiv v Třeboni [cit. 2018-02-02]. Dostupné na WWW: <https://digi.ceskearchivy.cz>

Kronika pro školu v Sepekově, 1880 – 1918 [online]. SOkA Písek. Digitální archiv, Státní oblastní archiv v Třeboni [cit. 2018-02-02]. Dostupné na WWW: <https://digi.ceskearchivy.cz>

WEIS, Martin. *Dějiny borotínské školy*, 1896-1996 [online][cit. 2001-02-20]. Dostupné na www: <<http://www.ceskasibir.cz/dok/d471.php>>

Základní škola a Mateřské škola Sepekov [online][cit. 2001-02-20]. Dostupné na www: <<http://www.zssepekov.cz/historie.php>>

Abstrakt

NOVOTNÁ, L. *Historie základní školy v Sepekově 1900 – 1950*. České Budějovice 2018. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce M. Weis.

Klíčová slova: škola, Sepekov, historie, školní rok, politika, regionální dějiny, politické a společenské události.

Bakalářská práce se věnuje historii školy v obci Sepekov v časovém období 1900 – 1950. V první části je stručně popsána lokalita, ve které se škola nachází. Dále pokračuje stručnými dějinami pedagogiky zvoleného období. Další kapitoly se zabývají vlastními dějinami vzdělávání v obci a jsou dále rozděleny na dvě části. První je vztažena k dobovým politicko-společenským vazbám a druhá vždy představuje modelový školní rok daného časového úseku. Takto je vytvořen komplexní obraz popsaného období.

Abstract

History of school in the town Sepekov in the years 1900-1950

Key words: school, Sepekov, history, school year, politics, regional history, political and society events.

The thesis deals with the history of the school in the town-village of Sepekov in the period 1900 - 1950. In the first part there is a briefly described locality in which the school is located. It continues with brief history of pedagogy of the chosen period. The other chapters deal with their own history of education in the village and are further divided into two parts. The first is related to political-social ties and the second always represents the model school year of the given period. This creates a complex picture of the period described.

Seznam příloh

- Příloha I. Účetní doklady Spolku pro vydržování kuchyně pro školní mládež
- Příloha II. Účetní doklady Spolku pro vydržování kuchyně pro školní mládež
- Příloha III. Účetní doklady Spolku pro vydržování kuchyně pro školní mládež
- Příloha IV. Spolek pro vydržování kuchyně pro školní mládež - vyhláška
- Příloha V. Školní zpráva Jan Vácha, školní rok 1910-1911
- Příloha VI. Výňatky ze školních předpisů (zadní strana přílohy VI.)
- Příloha VII. Vysvědčení Jan Vácha, školní rok 1919-1920
- Příloha VIII. Závěrečné vysvědčení Ferdinand Šejba, školní rok 1912-1913

Přílohy

Příloha I. Pokladní doklady pro Spolek pro vydržování kuchyně pro školní mládež

Stvrzenka tato jest bez kolku, když se potvrzuje vyplacený vklad nebo podíl, nebo obnos zápůjčky dluhopisem nebo jinou listinou podložené, nebo když se potvrzuje příjem úroků. Mimo to je stvrzenka na každý obnos pod 4 koruny bez kolku.

Dle knížky	jest zůstatek dne / 19....	Čís. položky deníku pokl. 1.
č.	korun čs. haléřů	Strana deníku pokl.

Stvrzenka

na Kč 425.60 slovy korun čs. čtyřsto dvacet pět a 60/100

kteřýžto obnos podepsaný od společenstva: (Razítko)
Spolku pro vydržování kuchyně pro školní mládež
máhradu za vaření polévek v měsíci lednu a únoru 1932

jakožto ~~podíl, vklad, výplata na běž. účet, zápůjčky, úroky~~ dnes řádně
a v hotovosti přijal.

v Lepekouě, dne 1. března 1932.

Bartos
podpis příjemce.

T. č. 26. Na skladě má »Svépomoc«, Praha II., Havlíčkovo n. 10.

Stvrzenka

Podzují tímto příjem obnosu Kč: 298.20 Kč z účtu - devadesátobun Kč zoh který jsem přijal za polévky od polévkového ústavu v Lepekouě v r. 1932.

V Lepekouě, dne 1. dubna 1932.

Vasíl Tr.

Příloha II. Účetní doklady pro Spolek pro vydržování kuchyně pro školní mládež

Stvrzenka tato jest bez kolku, když se potvrzuje vyplacený vklad nebo podíl, nebo obnos zápůjčky dluhopisem nebo jinou listinou podložene, nebo když se potvrzuje příjem úroků. Mimo to je stvrzenka na každý obnos pod 4 koruny bez kolku.

Dle knížky	jest zůstatek dne	/	19
č.	korun	haléřů	

Stvrzenka

Čís. položky deníku pokl.

Strana deníku pokl.

na Kč 1276¹⁰ slovy korun čs. dvoutisíc sedmadesát a šest

kterýžto obnos podepsaný od společenstva: (Razítko:)

za 1823. položí polívky pro školní mládež r. 1933.
jakožto podíl, vklad, výplatu na běž. účet, zápůjčku, úroky dnes řádně
a v hotovosti přijal.

v Spolkovně, dne 3. dubna 1933.

T. č. 26. Na skladě má Svědomoče odbor Českomoravských podniků tiskařských a vydavatelských v Praze, Havlíčkovo nám. 10

J. Vrátilová
podpis offiencie

*Pane Dvořák prosím byste
vyvedl pro p. Vrátila obnos
1) 1276 Kč 10h na 1823 polívky.
Obnos ten dejte laskavě na stvrzenku
p. Vrátilovi.*

*Z fundu obce štoky vyvednete
2) mi obnos 100 Kč, jak přijete v
polední ze Zálohy, to mi peníze
i stvrzenku dejte.*

*3) Pro pohrac. štoky radete stvrzenku 27 Kč
Spolkovně r. 4. 33.*

E. J. J. J.

Stvrzuji tímto že jsem od Spolku
pro vydržování Kuchyně pro školní mládež
v Sepetkově na 1104 porci polevo k. 82 88 haléřů
88 korun 32 haléřů t. j. osmdesát osm korun
32 haléřů dnešního dne
přijal.

v Sepetkově
Jiřina Bureš

Stvrzuji tímto že jsem
od Spolku pro vydržování kuchyně školní mládeže
na 1036 dílů polevo k. 82 88 haléřů
88 korun 32 haléřů
Splnění dílů obdržela

v Sepetkově 20/4 1914.

Marie Burešová

Příloha IV. Spolek pro vydržování kuchyně pro školní mládež - vyhláška

36/4

Spolek pro vydržování kuchyně pro školní mládež v S e p e k o v ě .

Čís. jed.: 3./36. Dne 23. března 1936.

V y h l á š k a .

Nadepsaný spolek ukončil dnem 14. března 1936 svojí činnost v zimním období 1935/36. a podává následující závěrečnou zprávu o své činnosti.

Současné děkuje srdečně všem dobrodincům, kteří dobrovolně přispěli finančně, že spolek mohl svému účelu dostáti.

Závěrečná zpráva:

Stravování 27 chudých dětí počalo 7. ledna 1936 a ukončeno 14. března 1936.

Celkem podáno detem 1135 porcí polévek za obnos 794 Kč.50h.

Nadepsaný spolek klade si za svou povinnost zvláště poděkovati níže uvedeným dobrodincům z letošního období:

- 1/ J.M. nejdůstoj. panu opatu P. Dr. Methodu Zavoralovi na Strahově za dar Kč.: 200.-
- 2/ Dělníkům od odboru pro udržování dráhy Milevsko - Tábor za dar Kč.: 50.-
- 3/ Maškarnímu komitě v Sepekově za dar Kč.: 50.-
- 4/ Kampeličce v Sepekově za dar Kč.: 50.-

Jednatel: *Eustach Horák*
říd. míř.

Pokladník: *Emmanuel Horák*

Předseda: *Ign. Šauer*

Království české. Číslo 11.
 Školní okres milovský Školní rok 1910-11.
 Obecná škola příj. třídní v Sepekově.

Školní zpráva.

Jan Vácha
 narozený dne 18. června 1911 v Sepekově,
 náboženství katolického, začal chodit vůbec do školy dne 16. října 1907,
 do školy zdejší dne 1. září, a jsa žákem I. oddělení I. třídy,
 obdržel tyto známky:

ve čtvrtletí		I.	II.	III.	IV.
Mravy		1	1	1	1
Pilnost		2	2	1	1
Prospěch:					
v náboženství		2	1	1	1
v jazyce vyučovacím	ve čtení	2	2	2	2
	v mluvnici a v pravopise	1	1	1	2
	v slohu (věcném učení)	2	2	1	1
v psaní		2	2	2	2
v počtech a v nauce o tvarech měrických		1	1	1	1
v přírodopise a v přírodopyté		2	1	1	2
v zeměpise a v dějepise		2	2	1	1
v kreslení		2	2	2	2
ve zpěvu		3	3	3	3
v tělocviku		1	-	1	1
Vnější úprava písemných prací		2	2	2	2
Zameškal půldní	omluvených	2	-	-	2
	neomluvených	-	-	-	-
Zpráva vydána dne		30. 11. 1910	16. 12. 1910	29. 1. 1911	15. 7. 1911
Žák ten <u>je</u> způsobilý postoupiti do vyššího oddělení.					
Razítko:	Čtvrtletí:	Podpisy:			
		správce školy	třídního učitele	rodičů neb jejich zástupců	
	I.	<u>Jan Břichovský</u>	<u>Frant. Zitek</u>	<u>Jan Vácha</u>	
	II.	<u>Jan Břichovský</u>	<u>Frant. Zitek</u>	<u>Jan Vácha</u>	
	III.	<u>Jan Břichovský</u>	<u>Frant. Zitek</u>	<u>Jan Vácha</u>	
	IV.	<u>Jan Břichovský</u>	<u>Frant. Zitek</u>	<u>Jan Vácha</u>	

Výňatky z předpisů školních.

1. Povinnost chodit do školy počíná se od dokonání šestého roku. Děti, kterým při počátku školního roku jde na šestý rok, mohou jen s přivolením místního úřadu školního přijaty býti. Toto povolení může se dáti jedině dětem, které jsou na těle i na duchu dospělé, a jen dotud, dokud se tím nepřekročí počet žáků zákonem vyměřený (§§ 36 a 37 ř. šk. a vyuč.).

2. Před samým začátkem školního roku spisuje místní školní rada seznam všech dětí celé osady školní bez rozdílu náboženského vyznání a domovského práva, pokud jsou ve věku školou povinném. Kdo by dítě zapsati nedal, aneb o dítěti křivě seznání vydal, tomu se uloží pokuta 2 až 40 K aneb, kdyby platiti nemohl, potresce se vazbou na 1—4 dny (§ 21 z. z. z 19. února 1870).

3. Žáci přijímají se toliko na začátku školního roku, leč by se rodiče někdy přestěhovali. Výjimkou může okresní dozorstvo a v případech pilných místní dozorstvo školní povolit, aby některé dítě bylo za školního roku přijato (§ 22 z. ř. ze 14. května 1869).

4. Rodičům neb jich zástupcům náleží, aby děti, které jsou povinny do školy chodit, v posledních třech dnech před počátkem školního roku do školy zavedli a dali zapsati do seznamu dětí školu navštěvujících.

5. Má-li se dítě školou povinné přestěhovati, přísluší rodičům neb jich zástupcům, aby odchod dítěte u správy školy ohlásili. Jakmile se dítě přestěhovalo, budiž bez odkladu v novém bydlišti do školy uvedeno.

6. Dovolení, aby se dítě nemusilo dostavit do školy, budiž vyžádáno zpravidla napřed, na jednotlivé hodiny u příslušného učitele, na jeden den u třídního učitele, na několik dnů u správce školy. V pochybných případech budiž vyžádáno rozhodnutí okresního úřadu školního.

Rodiče nebo jejich zástupci jsou zavázáni, třídního učitele o každém nepředvídaném zameškání školy bez prodlení ústně nebo písemně zpravit a zároveň příčinu podle pravdy uvést (§ 65 ř. šk. a vyuč.).

7. Za omlouvací důvod se pokládá zejména:

- a) nemoc dítěte;
- b) nakažlivé onemocnění osob, které se školním dítětem bydlí v téže domácnosti nebo v témž domě;
- c) nemoci rodičů nebo jiných domácích, potřebují-li nezbytně služeb dítěte;
- d) úmrtí nebo mimořádné události v rodině nebo v příbuzenstvu;
- e) špatná povětrnost, je-li jí ohroženo zdraví dítěte;
- f) neschůdnost cesty do školy.

Za důvod omlouvací se nepokládá, užije-li se školního dítěte k domácím, rolnickým nebo živnostenským pracím (§ 66 ř. šk. a vyuč.).

8. Tresty, jež se rodičům neb jich zástupcům (poručníkům, pěstounům, mistrům neb hospodářům) ukládají pro nedostatek ospravedlněné aneb vůbec neomluvené obměškání školy, jsou pokuty peněžité 2—10 K, kteréž, nemůže-li trestaný zaplatiti, mohou býti proměněny v trest vězení až do 24 hod.

Trest může se vyměřiti až do 20 K aneb až k vězení dvou dní, zavdali-li rodiče neb jich zá-

V takovém případě může se trest vyměřiti až i 40 K aneb čtyřdenní vazbou. Dostávají-li takoví rodiče neb jich zástupcové z kasy chudých aneb z jiných ústavů dobročinných podporu, může se jim odníti na tak dlouho, pokud neučiní zadost předpisům o navštěvování školy vydaným. (Podle §§ 25, 28 a 29 z. z. z 19. února 1870.)

9. Uvedeným trestům podléhají také majetníci továren, živností, hor, rašeliníšť a t. d., kteří děti a nich pracujících nepřidrží, aby chodily pravidelně do školy (§ 30 z. z. z 19. února 1870).

10. Školní knihy a jiné vyučovací potřeby buďtež dětem opatrovány od rodičů aneb jich zástupců, v případě pak prokázané jich nuznosti od obce, kde přebývají (§ 7 z. z. ze 6. prosince 1882).

11. Děti mají v pravý čas do školy přicházeti a nemají bez povolení z ní odcházeti (§ 64 ř. šk. a vyuč.).

12. Každý žák budiž přidržován k čistotě a pořádku, k pilnému poslušnosti a slušnému chování.

Čistota vztahuje se netoliko k tělu a oděvu, ale také k pomůckám vyučovacím a učebním, k náradí školnímu, ke světnicím a jiným místnostem školním.

Děti, které by měly nějakou ošklivou vadu na těle, neb o nichž by se bylo obávati, že by, jsouce ve škole, nějakou nemoc nakažlivou rozšířily, buďtež ze školy odstraněny a teprv, když přestala tato závada, opět do školy připuštěny (§ 68 ř. šk. a vyuč.).

13. Zapovídá se, aby do učeben nevstupoval ani dítě ze školy nevyvolával, kdo není k tomu úředním svým povoláním oprávněn aneb jinak k tomu zmocněn.

14. Školní dívky jsou povinny doati se do chování svého jak ve škole tak i mimo ni příkazů školních.

15. Rodičům neb jich zástupcům dává se ve školním roce čtyřikráte zprávami školními věděti o tom, jak se děti jejich chovají a jak prospívají. Rodiče nebo jich zástupcové jsou povinni potvrditi podpisem svým, že od učitele zprávu školní dostali. Nechtěli-li by toho učiniti, bude úřadem školním zavedeno náležité jednání úřední. (Podle § 89 ř. šk. a vyuč.)

16. Zpráva školní a všechna jiná vysvědčení školní jsou listiny veřejné, jichž padělání se trestuje.

17. Povinnost chodit do školy trvá do skončení roku čtrnáctého. Avšak děti teprve tehdy smějí vystoupiti ze školy, mají-li nejpotřebnější vědomosti školám obecným předepsané, a to z náboženství, ze čtení, z psaní a z počítání (§ 21 z. ř. z 2. května 1883).

18. Po dokonání povinnosti školní dostanou děti, které podle úsudku správce školy (na více třídních školách podle úsudku konference učitelské) nabyly předepsaných nejpotřebnějších vědomostí a ze školy se propouštějí, vysvědčení propouštěcí, za kteréž se nic (žádná taxa) neplatí (§ 95 ř. šk. a vyuč.).

19. Děti, které nedostanou vysvědčení propouštěcího nebo vysvědčení na odchodnou, jsou povinny chodit přes věk školní do školy (§ 99 ř. šk. a vyuč.).

VŠEOBECNÁ ŽIVNOSTENSKÁ ŠKOLA POKRAČOVACÍ

v

Sepekově.

Číslo kat. *45.*

PROSTO KOLKU
podle výnosu min. financí ze dne
5. června 1899, č. 24.543.

Vysvědčení o návštěvě.

Jan Vácha

narozen dne *18. června 1901* v *Sepekově*
v (na) *Čechách*, navštěvoval *první* třídu *devát* třídní
všeobecné živnostenské školy pokračovací od *1. října* 19*19*
do *9. května* 19*20*.

a byl takto posouzen :

Chování: *schvalitelné*

Předmět:	Prospěch:
<i>Pisemnost</i>	<i>usporný</i>
<i>živnostenské počty</i>	<i>usporný</i>
<i>Nicolsou a výpočty sborné</i>	<i>schvalitelný</i>

Počet zameškaných hodin , z nichž neomluveno

v *Sepekově* dne *9. května* 19*20*.

Alois Jiránek
správce školy.

František Šelky
třídní.

Království české. Číslo 42
 Školní okres milénský Školní rok 1912-3

VYSVĚDČENÍ

NA PROPUŠTĚNOU ZE ŠKOLY.

Ferdinand Šejba

narozený dne 6. listopadu 1898 v Sepekově,
 náboženství katolického, chodil do školy od 16. září 1904
 do 6. listopadu 1912, posledně do druhého oddělení šesti třídy
pro třídní školy obecné v Sepekově,
 a obdržel tyto známky:

Mravy: chvalitebné
 Pilnost: vytrvalá

Prospěch:

V náboženství	<i>velmi dobrý,</i>
V jazyce vyučovacím	ve čtení <i>velmi dobrý,</i>
	v mluvnici a v pravopise <i>dostatečný,</i>
	v slohu <i>dobrý,</i>
V psaní	<i>dobrý,</i>
V počtech a v nauce o tvarech mětických	<i>dobrý,</i>
V přírodopise a v přírodopytě	<i>dostatečný,</i>
V zeměpise a v dějepise	<i>dobrý,</i>
V kreslení	<i>dobrý,</i>
Ve zpěvu	<i>velmi dobrý,</i>
V tělocviku	<i>velmi dobrý,</i>
Vnější úprava písemných prací	<i>velmi přihledná.</i>

Protože žák ten školním zákonům (§ 21 říšského zákona o školách národních ze dne 2. května 1883) dosti učinil, propouští se vysvědčením tímto ze školy a zprošťuje se povinnosti nadále do školy choditi.

Obecná škola v Sepekově